

zeruho
ARGIA

SAI EUSKARARI
IPAR EUSKADIN
KARLOS SANTAMARIA
INTELEKTUAL BAT
POLITIKAN
E.I.A.-REN
KONGRESOA

SUAK
eta
GARRAK

BEU PARA EUSKAL PRENTSA

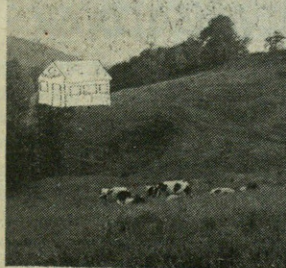
ekaina 24-1 uztaila

LIBURUAK

LA ESCUELA QUE PUDO SER, Equipo de Durango. ZERO-ZYX. 197 or., 200 pta.

EQUIPO DE DURANGO

LA ESCUELA QUE PUDO SER

1972an Durangoko jesuiten ikas-tetxeko hamabi irakasleek —gizonezko eta emakumezkoek— esperientzi pedagogiko berri bat eraman zuten aurrera. Haurarentzat bizia jolasa dela printzipioan oinarrituz, eta bizitza den bezala erakutsi behar zaiela, eskola haundien munduaren imitazio modura antolatu zuten: hitzaldien, irratia- ren, editorialaren eta komertzioa- ren departamenduak, espresio-ko area etabar. Guzti hori, denbora- ren planifikazioa eta ikasleen antolaketa esplikatzen dute zehatz mehatz irakasle hoiek. Azkenean beren esperientzia guraso eta irakasle batzuen eraginez, pikotara joan zen. Baina hemen geratzen da izan zena.

Dena dela, beraiek adierazten dute hau ezin dela berdin berdin aplikatu beste tokietan eta esperientzi berriak egin beharra da- goela.

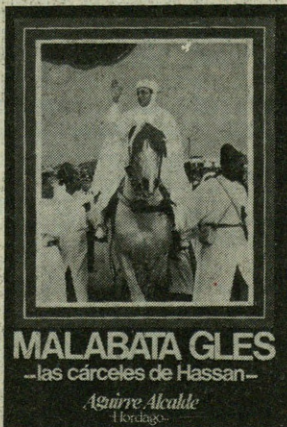
HAUR KANTARIEN BIRLORAK, tal- dean. 100 pta.

Ez da berria liburuxka hau —1974ean argitaratu zen— baina baezpada dakargu, norbaitek orain- dik ezagutzen ez badu eta askori baliagarria gerta dakiokelakoan. Haurrentzako kanta egokiak dakar-

tzi, musika eta guzti. Egileak: Jo- se Antonio Ormazabal, Anjel Ler- txundi, Juan Martin Elexpuru eta Manuel Urbiet. Izen horik ira- kurrita, ez dago dudarik kanten balioaz. Haurrek egindako marraz- kiez dago hornitua liburua.

MALABATA GLES - Las cárceles de Hassan, Agirre Alcalde. HORDAGO. 274 or., 500 pta.

Ez da oso atsegina gertatzen li- buru bat bere egilea hil berria denean aurkeztea. Eta hau da li- buru honen kasoa: Joxemari Agi- rre hil eta egun batzuetara ater- da MALABATA GLES. Bere ibilal- dien bitartez —Madrid, Cádiz, Sa- lazargo Espartza, Tánger eta he- mengo gartzelak...— begiak eta bihotza eta dena bizitzari irekiak dituen bat azaltzen zaigu. Gauza txikienetaz gozatzeko kapaz den pertsona, egoera oso larriak bizi- tzea ere tokatzen zaiona, eta nos-

ki, inoiz ez konbentzionala, bere liburua ere ez den bezala. Hau da Joxemari Agirrek utzi duen tes- tamentua.

ITSASOAK EZ DU ESPERANTZARIK, Luis Haranburu-Altuna. KRISELU. 133 or., 250 pta.

1973an atera zen lehen aldiz no- bela hau eta agortuta zegoenez —euskaraz idatzitako liburua ere agortzen dira— berriro argitaratu da. Idatzi zenetik gaur arteko ur- teen igarotzea nabari zaio nolabait eta beste garai bateko usaina da- kar, denboraz ez hain urruti baino giroz nahiko diferentea zen garai- baten testimonio antzera.

MANO A MANO, Font-Giménez. EDI- CIONES DE LA TORRE. 48 or., 160 pta.

MANO A MANO, bi komikilari horien lanak txandatzu doazelako liburuan zehar. Giménez ezagun-

xeagoa da hemen, baina Font ez, kanpoan lan egiten baitu. Eta ma- rrazkilari oso ona da benetan; bere historiak pesimista samarrak dira, hori bai. Gimenezek berriz ge- hienak «La saga de los Menén- dez»-i buruz doaz, historia hauk nolabait autobiografikoak direlarik.

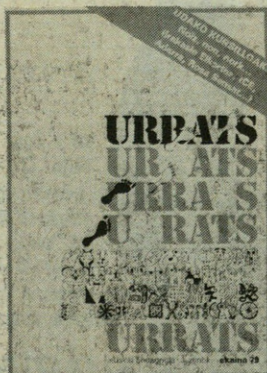
ALDIZKARIAK

MUGA, lehen zenbakia. 1979ko ekaina. 104 or., 150 pta.

Beste aldizkari bat Euskal He- rrian: MUGA. PNVe bultzaturik, Federico Zabala zuzendari delarik eta Eugenio Ibarzabal zuzendari or- dezko, hiru hilabetetik behin ate- rako da. Politikari, historiari eta kulturari dagozkion gaiak darabil- tza, lehen zenbaki honetan behin- tzat, MUGAK. José Ramón Schei- fler-ek Euskal Herriko bortxaz idaz- ten du; Arzallus-ek Europarako bideei buruz; Kepa Sodupek Ger- nikako estatutoaz; gai horrekin berarekin loturik Eugenio Ibarza- balek Jesús Solauni elkarrizketa bat egin dio 31tik 36ra eraman zen estatutoa lortzeko borroka; Ibarzabal berak ETArek sorrerari buruzko erreportaje bat egin du; Xabier Letek berriz historian ze- harreko euskal kantagintza herri- koia azaltzen du. Gainerantzean Federico Zabala, Idoia Estornés eta Koldo Mitxelenaren lanak ere ba- daude.

Oso paper onean, publizitate as- korekin etabar dator MUGA. Eus- karaz, izena besterik ez.

URRATS, Pedagogiazko aldizkaria. 1. zenbakia. 1979ko ekaina. 106 or., 225 pta.

Urtebete joan da URRATSen zero zenbakia atera zenetik. Zergatik hainbeste denbora lehena kalera arte? Normala denez, zailtasun ugari, egileek hitzaurrean esplikatzeko diguten bezala. Dena den, ahal den bezala baina aurrera egitekotan dira.

Zenbaki honetan, geometria (Xiriako Uriarte), musika (Antón Mendizabal), plastika (Mikel Mendizabal), kirola (Joxe Mari Goñi), Iparraldeko ikastolak (guraso eta irakasle talde bat) eta erlijioa (Joxe Mari Aranalde) dira gaiak eta idazleak. Horiez gain, udan zehar Euskal Herrian nahiz kanpoan egingo diren pedagogi ikastaldiez informazio ugari eta baliagarria ematen da.

Zero zenbakitik 600-700 ale banatu omen ziren. URRATSEkoek oraindik gutxiagot dela eta gehiago saldu beharra azaltzen dute. Aldizkaria eskuratu nahi duzuenok honoko helbidera eska dezakezue: URRATS, Irakasle Elkarte, Santo Tomas Lizéoa, Ibaeta, Donostia.

Publizitatea finkatu gabe dagoenez gero, zenbaki bakoitza bakarrik kobratuko da. Hurrengoa ere aterako dutela diote URRATSEkoek. Nôiz? «Euskal Pedagogiak» sasorik baldin badu, aldizkari honek ere izan dezake». Irakaskuntzan zabalitzaren eskuetan dago hori neurri haundi batetan.

GLOBO, revista psiquedélica. 0. zenbakia. 1979ko udaberria. 32 or., 100 pta.

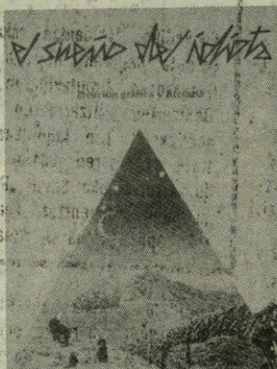
Aldizkari berri bat, Barcelonan

argitaratua, nola ez, eta goitik behera drogaz, era guztietako drogez: belarra, azidoa, perretxi-kuak...

Art Kleps, azidoaren aldeko eliza ipar amerikar baten buruzagiari elkarrizketa, Robert Gordon Was-son, bere emaztearekin batera urteetan perretxiak ikertzen ari- takoari buruzko lan bat; LSD, ka- fe turko eta amanita muscaria- z informazioa, komiki bat, drogaz noski, eta beste gauza haundirik ez. Aldizkaria denerako, zero zen- baki honetan behintzat, prezio ga- restiegia.

EL SUEÑO DEL IDIOTA, creación gráfica y literaria. 32 or., 75 pta.

Era honetako aldizkariak oso mo- dan daude azkenaldian: poema bat- zu, kontakizun batzu, marrazki batzu... eta aldizkaria egina dago. Okerrena zera da, zer diren ikusi baino lehenago desagertzen direla gehienetan. Oraingo hau Barcelo- natik datorrigu; lehen zenbakia dela dirudi eta honelako aldizkari gehienek bezala, jende guztiari irekia dagoela dio. Norbaitek be- raiekin harremanetan jarri nahi ba- du, honoko helbidetara jo dezake:

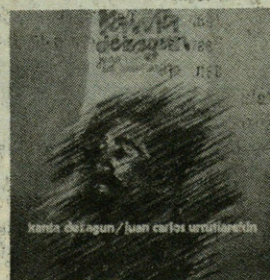
Angel, Apartado 1987, Barcelona edo Mariano, Apartado 50, Ejea de los Caballeros (Zaragoza). Har- pidetza zenbakiz zenbaki ordain- tzen da eta 60 pta. balio du ba- koitzak, gainerantzean, liburuden- detan, 75 kostatzen den arren.

EZ-EZ-EZ, 4. informea. 1979ko ekaina. 10 pta.

Euskal Itsasalde Ez Nuklearra- ren aldeko batzordeak eta nuklear indarraren aurkako batzordeek ar- gitaratzen duten boletinen zen- baki honek bi gai nagusi ditu: Harrisburg eta Lemoiz. Lehenari buruz NRCKo teknikoei izandako bileren testok (DER SPIEGELetik hartuta), oso interesgarriak, alde batetik eta bestetik, hemengo 29 teknikok Harrisburgeko akzidentea- ri buruz iberduek egin zuen in- formearen analsia. Lemoizi bu- ruz berriz notizi ugari eta uztaila- ren 28tik abuztuaren 12ra egingo den ibilaldiaz informazio pixka bat. Bistan denez, Tuterakoa baino le- hen argitaratu zen EZ-EZ-EZ-en zenbaki hau.

DISKOAK

KANTA DEZAGUN, Juan Carlos Urru- tia, OTS. LP eta kaseta. 500 pta. bakoitzak.

«Zuen baitan musika» herrikoia

sentitzen duzuen jende apalei. Dis- ka honekin haize lasaigarri eta hospagarria datorrigu... Honela dio Jose Antonio Arana Martiak diskaren azalean. Ez gaude batere ados eritzi honekin, haurkeria eta ximplezia baitira diska honetan agertzen diren musika, armonia eta testok definitzeko aurkitu di- tugun hitz egokienak.

Azalaren egileak ere —batez ere barruan erabiltzen dituen margoen bitartez— horixe adierazi nahi duela iruditzen zaigu. Diska honek euskal diskagintzari mesede urria egingo diolakoan gaude eta OTS etxeko arduradun den Iñaki Beo- bideri kontseilutxo bat ematen au- sartuko ginateke: borondate ona soilki, ez da aski.

IBILALDIAK

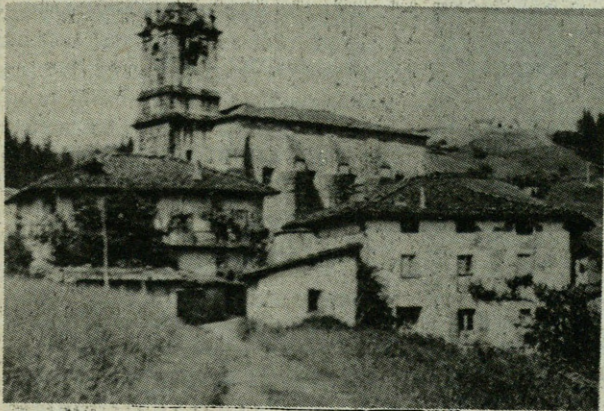
Goierriren barrenean. Askori Bea- sainen edo Ordizkin izanez gero Goierri guztia ezagutzen duela iruditzen zaio. Baina Goierriek ere baditu txoko apartxeagoak eta oraindik industrietan eta hauek da- kartziten zikinkeriek hainbeste uki- tu gabeak. Adibidez: gaur aurkez- tuko dugun herri sail hau: Segura, Zegama, Zerain eta Mutilo.

Irundik Madrilera doan N-1ean, Idiazabalgo sarreran eskubiatara hartzen da Segurarako bidea. Be- rehalaxe aurkituko dugu lehenago mendeetako itxura eta usaina gor- detzen duen herri hau: jauregi ugari, (Zurbano, Lardizabal, Alus- tiza, Jauregi, Gebara etabar), eliza oso haundia —XVI mendearen bu- kaeran berritua— eta mende he- rretako konzeptionisten konbentu. Herriaren eskuin aldera oso bista ederrak: bertakoei «Madura» deit- zen duten zelaia, Zerain...

Herriaren interan bide gurutza bat: alde batetik Zegamara jo de- zakegu eta Zeraina bestetik. Ze- gaman jauregi batzu, hoin artean Mazkian-Barrena, Zumalakarregi hil zen etxea, eta XVI-XVIII men- deen artean osatutako eliza; ho- netan Zumalakarregiren hilobia.

Berriro bidegurutzara itzuliz Ze- raingo bidea hartu eta pixka bat igo eta gero herrian zaude. He- men Jauregi izeneko jauregia, E- di Harokoa eta durreraxego Labo- deren museoa burnigintza, Elizan Zeraingo familiaren hilobi gotikoa, Kontsejuan (udaletxean) antzinako garizela. Enparantzatik beheraxe- go, bolatokia. Legazpirako bidea

hartu eta Aztiriraino joan daiteke: paisajeak merezi du. Eta goragotik ikusi nahi badituzu gauzak, Aize-Lekura igo behar, baina hau ia mendian ibiltzeko asmoz joanez gero.

Mutiloa (argazkia: Linazasoro).

Lehenengo bidetik itzuli eta Mutilora. Eliza gaintxo batean, plaza bezalaxe. Herri txukuna oso, nahiz eta Segura eta Zerain ez bezala, zulo samarrean aurkitu. Bide hestu batetik Lierniko Ama Birjiñaren ermitara igo daiteke. Oso bista ederak. Hemen hamaiketako Seroranean edo bazkaria bertan dagoen restaurantean, orduaren arabera.

Ibilaldi hau edo zati batzu behintzat —Zeraindik Mutilora, Mutilotik Liernira...— oinez ere erraz

egin daitezke. Perretxiku garaia baldin bada, suerte pixka batekin aurki dezakezu zerbait (normalean perretxiku baino biltzaile gehiago izaten da).

Eguraldi beroa tokatuz gero, Segurako piszina munizipalean har daiteke bainu on bat.

Bestalde, oraintxetik hasi eta uda guztian bada zenbait festa: sanjuanetan Seguran, sanpedrotan Mutilon, abuztuaren 15ean Zerainen, sanbartolometan (abuztuak 24) Zegaman, irailaren 8an Liernin... Hemen uztailaren bigarren igandean ere izaten da festa bat, Ormaiztegiko herriak erromeri bat egiten baitu.

SUKALDARITZA

Euskal Sukaldaritza Berriko Karlos Argiñanok Z.A.R.i:

Hemen nator berriro ere beste jaki bat proposatzera. Pena da joan den astekoa nola joan zaiuzuen edo probarik egin duzuen behintzat ezin jakitea. Badakizue nahi duzuen galdera edo kontsulta egin nahi baldin baduzue non gauden. Z.A.R.a deitzea besterik ez duzue.

Gaurko honetan **porru pastela** bere kremarekin egiten ikasiko dugu.

Krema:

Kremarekin hasiko gara. Crema 6 pertsonentzat egiteko honako hau presta ezazu: sei porru, kilo eta erdi patata, eta esnea hiru laurden.

Porrutatik alderdi zuria besterik ez erabili. Hau eta patata zurituak txiki txiki egin behar dituzu.

Esnea irakiten hasten denean porru eta patatak erantsi. Honetan

garrantzizkoa da esneak lehenik irakitea; bestela moztu egiten da.

Gatza eta piper-hauts zuria erantsi eta beste hiru ordu laurden irakiten eduki. Hori dena turmixekin pasa eta ahal den finena utzi.

Krema hau beroa ala otza hartu dezakezu. Gustokoa duzun eran. Udan otza neguan beroa, adibidez. Pastelarekin batera hala utsik, nahi den eran.

Porru pastela:

Porru pastela egiteko aluminiozko molde bat behar duzu. Molde hauek edozein burdin-mendetan aurki ditzakezu. Puding motakoa behar du izan. Molde hau mantelkifaz igurtzi behar duzu eta ondoren ogi xehetuaz. Hau pastela pegatu ez dedin da.

Hamabost, hemezortzi bat porru zuri egosi osorik. Egosita daudenean bata bestearen gainean molde barnean jarri.

Litro bat «nata» urtua eta bost

LEHIAKETAK

I. Campeonato de Euskadi de baile a lo suelto
GRAN PREMIO AYUNTAMIENTO DE SEGURA
Montepio: 24 de junio a las 18 h. en el Pabellón de Segura

Euskadiko hirugarren dantza txapelketa
SEGURAKO UDAL SARIA
Montepio: 24 de junio a las 18 h. en el Pabellón de Segura

III concours d'Euskadi de danses basques par couples
GRAND PRIX MAIRIE DE SEGURA
Montepio: 24 de junio a las 18 h. en el Pabellón de Segura

PREMIOS
1.º 20.000 pesetas
2.º 10.000 pesetas
3.º 5.000 pesetas
4.º 2.000 pesetas
5.º 1.000 pesetas
6.º 500 pesetas
7.º 250 pesetas
8.º 100 pesetas
9.º 50 pesetas
10.º 25 pesetas
11.º 10 pesetas
12.º 5 pesetas
13.º 2 pesetas
14.º 1 peseta
15.º 50 céntimos
16.º 25 céntimos
17.º 10 céntimos
18.º 5 céntimos
19.º 2 céntimos
20.º 1 céntimo

CONDICIONES
1.º Se admiten parejas mixtas y de igual sexo.
2.º Se admiten parejas de cualquier edad.
3.º Se admiten parejas de cualquier nacionalidad.
4.º Se admiten parejas de cualquier profesión.
5.º Se admiten parejas de cualquier estado civil.
6.º Se admiten parejas de cualquier religión.
7.º Se admiten parejas de cualquier raza.
8.º Se admiten parejas de cualquier color.
9.º Se admiten parejas de cualquier altura.
10.º Se admiten parejas de cualquier peso.
11.º Se admiten parejas de cualquier edad.
12.º Se admiten parejas de cualquier sexo.
13.º Se admiten parejas de cualquier nacionalidad.
14.º Se admiten parejas de cualquier profesión.
15.º Se admiten parejas de cualquier estado civil.
16.º Se admiten parejas de cualquier religión.
17.º Se admiten parejas de cualquier raza.
18.º Se admiten parejas de cualquier color.
19.º Se admiten parejas de cualquier altura.
20.º Se admiten parejas de cualquier peso.

REGISTRO
1.º Se admiten parejas de cualquier edad.
2.º Se admiten parejas de cualquier sexo.
3.º Se admiten parejas de cualquier nacionalidad.
4.º Se admiten parejas de cualquier profesión.
5.º Se admiten parejas de cualquier estado civil.
6.º Se admiten parejas de cualquier religión.
7.º Se admiten parejas de cualquier raza.
8.º Se admiten parejas de cualquier color.
9.º Se admiten parejas de cualquier altura.
10.º Se admiten parejas de cualquier peso.
11.º Se admiten parejas de cualquier edad.
12.º Se admiten parejas de cualquier sexo.
13.º Se admiten parejas de cualquier nacionalidad.
14.º Se admiten parejas de cualquier profesión.
15.º Se admiten parejas de cualquier estado civil.
16.º Se admiten parejas de cualquier religión.
17.º Se admiten parejas de cualquier raza.
18.º Se admiten parejas de cualquier color.
19.º Se admiten parejas de cualquier altura.
20.º Se admiten parejas de cualquier peso.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

Euskadiko III dantza askatu txapelketa Seguran, bertako udalak, Gipuzkoako Diputazioaren, Euskal Dantzarien Biltzarrearen eta Donostiako CAten laguntzaz antolatuturik. Ekainaren 24ean ospatuko da, arratsaldeko 6etan. Parte hartu nahi dutenentzat izenak emateko epea ekainaren 16ean bukatu

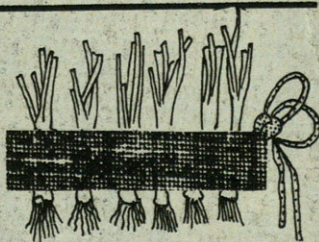
da, baina norbaitek antolatzaileekin harremanetan jarri nahi balu, hona udaletxeko telefonoa: (943) 801006.

LAUAXETA saria Bizkai mailako bertsolari gazteeentzat. Uztailaren 1ean ospatuko da Mungiko pelotalokuan.

arraultza batituak nahastu eta honekin molde barneko porruak estali. «Nata» hau ez da marrubiekin erabiltzen den nata «montada» deritzaiona, «montatu» baino lehenagokoa baizik. Hau pasteleritan edo merkatu handietan aurki dezakezu.

Gero bañomarian jarri labean flanak egiteko jartzen den era berdinean eta ordubete bertan eduki. Hori ateratzeko hoztu egin behar da puskatu ez dedin, flanak moldeetatik ateratzen diren era berdinean.

Ebakitzeko kontuz ibili, bestela hautsi egingo da eta. «Helado de corte» balitz bezala ebaki behar

da, pus karen neurriak legatz xerra dexe baten arabera. Hau ere hotza hala beroa, nahi den eran. Plater hau berria da. Neronek asmatua. Batzuk esango dute frantsesa edo nonaikoa izango dela, baina nik ikusten dudanez hemen ere behiak ba ditugu, porruak ere, patata zer esanik ez, hortaz... zergatik ez euskalduna? Askari on bat opa dizuegu. On egin.

Atharratzera etortzen bazara, gera
zaitez.

Hotel Restaurant
SOULENIA

Eyhelarren (Saint Michel) irailetik aurre-
ra hiru apartamentu alkatzen dira. Ba-
koitzak bi gela, sukalde, egon-gela, bainu
eta balkoia ditu. Apartamentu batek,
gainera, lorategi bat du. Interesatuak jo
bezate ondoko helbidera:

Ahamendaburu, Bernard
Or. Alcia. Tel.: 370668
64.200. St. Jean Pied de Port

Transportes

azkar s.a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOIAUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid,
Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda,
Murcia, Cartagena, Granada, Almería, San-
tander, Valladolid, Zamora, Palencia, Sala-
manca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz,
Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

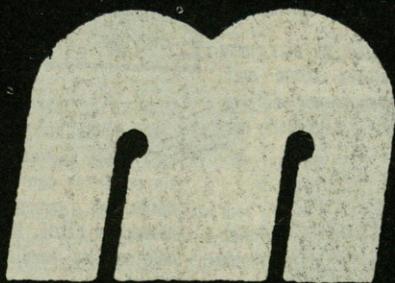
Apartado 1381

Hernanirako bide nagusian,

ERBOGIA hauzoan

DONOSTIA

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

1

«IRRATI LIBREA ZUEKIN». Ekainaren 14, 15 eta 16an Estatuko Irrati Libreen Lehenengo Topaketak ospatu ziren Barcelonan. Euskadi, Pais Valenciano, Barcelona eta Madrilgo kolektibo batzuek hartu dute parte; hauetatik lauek emititzen dute gaur. Azertu diren gaiak hauk izan dira: koordinazioa, arazo tekniko eta juridikoak, beren muina eta formak. Informazio eta teknikaren koordinazioa ere antolatu da. Beste pauso batzuren artean, Irailean ospatuko den irratien despenalizazioaren aldeko kanpaina dago. Irrati Libreek jasaten duten errepresioa salatu dute kolektibo guztiek eta askatasun osoz emititzearen alde burrukatzea erabaki dute.

3

BILBORA EZ DATOR INOR. Bilbo-ko Udaletxeko estadistika sekzioak agertu duenez, Bilbora datozenak baino ahaldegiten dutenak gehiago dira.

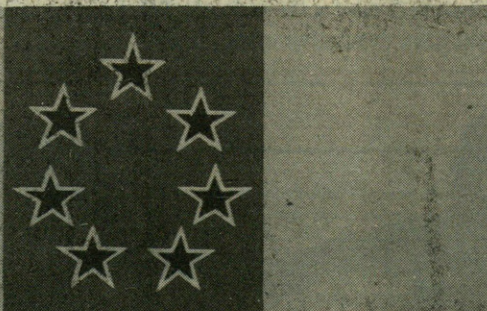
katu zuten alta eta 3.360 joan ziren. 1978an 5.086 alta eta 6.551 baja. Daudenentzat beraz, hiria taxutzen joan daitezela.

2

GUARDIA ZIBILAK UGARITZEN. Ekainaren 11n, Jaengo Ubeda herrian 213 guardia zibilek juratu zuten Espainiako bandera. Hauek osatzen duten promozioan denetara 478 dira beste gainerantzekoak banderara lehenago juratua zutelarik. Notizi ederra batez ere euskaldunontzat.

5

MILITARRAK ETA INDEPENDENTISMOA. Bandera bat, zazpi izar berdekin, mugimendu independentistaren sinboloa, militarrek Corpus Christi egunean, urtero bezala ez desfilatzeko arrazoi bakarra izan zen.

Bandera izardun hau, La Lagunako Udaletxeko balkoian zegoen, alboan Espainiako zegoelarik, erabaki hau udaletxeak hartua zen.

Ondorioak berehala iritsi dira, Tenerifeko Gobernu Zibilak bandera izarduna debekatu du.

4

ESTATUAREN KOMUNIKABIDE SOZIALAK HERIOTZ BIDEAN. Ekainaren 15ean ospatu zen Ministroen batzarrean, sei aldizkari: «ARRIBA» (Madrid), «SOLIDARIDAD NACIONAL» eta «LA PRENSA» (Barcelona), «AMANECER» (Zaragoza), «LIBERTAD» (Valladolid) eta «EL PUEBLO GALEGO» (Vigo), eta baita ere «PY-RESA» agentzia hertsit dituzte.

Francoren garaian «prensa del movimiento» ziren, geroztik teoriarik behintzat herriaren propietate izatera pasatu ziren. Duela bi urtetik, kate hau osatzen duten komunikabideetako langileak —35 egunkari eta agentzia bat— itxura herrikoi eta demokratiko bat eman nahirik dabilta. Gobernuak, komunikabide hau defizitarioak direla esanez, herstea erabaki du; neurri hau, epe motzera edo laburrera deneri ezarriko zaie. Honen aurrean LA VOZ DE ESPAÑA, UNIDAD eta HIERRO aldizkarietako langileak hertsialdiak egingen ari dira besteen alde eta beren lanpostuen defentsan.

Ezin atera den zuloan sarturik dago politikaren gupila. Itzai onak aurrean ipintzen ez baldin badira, gero eta zulo haundiagoa egingo du, gainera, betiko lekuan jirabiraka.

Hasteko, UCDren gobernu bera dago sortu zenetik, zintzilik. Ezeren helburu garbirik badu agintean irauteko helburua du. Agintea ez gaitzogatik emango lioke itxurantzeko autonomi bat Euskadiri. Eta badaki Euskal Herriari autonomi sakon samarra ematen ez baldin badio arriskuan duela bere agintea. Bestalde, ordea, autonomi sakonantzekoa emanaz ere arriskuan izan dezake bere aginpidea, hori onartzen ez duen indar beltzik bai baita.

Hauzi hontan erregeren erregetzaldiaren iraupena dago jokoan, noski. Eta Espainiaren Europaratzea, ezpairik gabe.

Herri Batasunari biltzarra egitea debekatzea UCDren dilinda—jokoaren erabaki bat da. Dilinda horretan gogorraldiak eta bigunaldiak ditu. Bere gogorraldiak, ETArek eta Herri Batasunaren indarraldia dakar. Bi ahoko ezpata gertatzen zaio, beraz. Hala ere, ordea, zutik irauteko egurra astindú beharra du. Sugearen umea sugekumea da. Eta diktaduraren umeari diktadurakumea izatea dago kio.

Bide hontatik irtenbide politiko guztiak ixten zaizkio Euskal Herriari. Gobernuak nahiko borondate, argi eta balore ez duelako gertatzen da, noski. Baina, baita euskaldunok bide bat markatzen ez dugulako ere. Euskal politikariak ere dilindan dabilta. Atzera eta aurrera.

Gernikako estatutoa litzateke bide bat. Une hontan ez da beste pakezko biderik. Estatuto hori Suarezen erreformatik datorkigula eta Madrilgo gorteek gerri-mehatuko dutela esatea, arrazoi koxkorra da, besterik gabe baztertzeko.

PNV, EE, PSOE, PCE, MCE-OIC, HB eta abar elkartuko Gernikako estatutoa lortu daitekeen estatutoa da.

Hoberik ezin lortu daiteke, inolaz ere, gaurregun. Eta lortu daitekeen bakarra ez lortzea motza izatea da. Edo argiegia, behar bada! Baina abertzale gisa oso motza.

Gernikako estatutoak eskaintzen digun autonomia ez da beste mundukoa. Hori ez. Baina urteetan ezaren aginpiderik eta erakunderik gabe bizitu garen euskaldunok ez dugu autogobernurako beste munduko gaitasunik ere.

Eskasa da Elebitasun Dekretioa. Eskasagoak, ordea, hori betetzeko ditugun bideak. Perretxikuak bezala ez dira sortzen maixu euskaldunak. Ezta ume euskaldunak ere.

Eskasa da Gernikako Estatutoa. Are eta eskasagoak autogobernurako ditugun medioak. Ohean gaixorik egon den hanka-elbarriak nahikoa du markuluekin ibiltzea. Horri ez eskatu marathoirik. Ibiltzen hasteko nahikoa eta gehiegi dugu euskaldunok ere Gernikako Estatutoa. Askatasun osorako aterik ixten ez digun Estatutoa baldin bada, oraingoz eskasa izanik ere ez zaio axola haundirik.

Hobetu daitekeen eta hobetuko den estatutoa behar dugu. Euskal Herria egituratzen lagunduko diguna. Eta hori lortu daiteke. Lortzen ez baldin badugu gure itsutasunaren errua izango da.

ZERUKO ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Gasteizen: Jose Inazio Murua. Iparraldean: Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Lamarca, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrionandia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrakzi eta diseinuak: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Plazaola, Ramón Agirre eta M. Artola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etcheberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22. Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:
EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	1.900 ptz.
Korreo Batsuneko herrietan	2.100 ptz.
Atzerrietako beste herrietan	2.400 ptz.
Airez	3.800 ptz.
Salmenta (ale bakoitza)	60 ptz.

aurpegi txarrak gaindituz

Madrilgo gobernuak ezarritako oztopo guztien gainetik «Euskal Herriko Batzarre Nazionala» eratu dute HBkoek, Kongreso «oso ondo joan dela» diote EIAkoek... Ezker abertzalea itxaropentsu agertu da ekainaren erdialdeko aste amaiera honetan. Baina hor gelditzen dira Nafarroaren barne eta mugaldeen jarritako kontrolak, UCDkoek Gernikako Autonomi Estatutoaren aurrean agertutako aurpegi txarrak.

ZORROTZ

Madrilgo gobernuak zorrozki begiratzen dio Euskadiko egoerari.

Nafarroa Euskal Herritik kanpo gelditzeko ahalegin guztiak egiteko prest, negoziaketarik ez duen puntu horren aurrean gogorki jokatu duela goxo goxo esanez, Baina nahiz eta lehen izandako elkarriketetan PNVEk ere erreferenduma egin bitartean Nafarroa pakean uzteko hitza emana zuela mandataria adierazi, jeltzidatuek beren joku politikoarekin jarraitu dute: Garaikoetxea nafarra CGVko lehendakari egin, Gernikako estatutoan ate bat irekia utzi... Euskadiko Ezkerrekoak jendaurrean esana dute nahi duten estatuto horrek lau probintziak martxa adieraziko duela. Eta HBkoek, inongo eztabaidarik onartu gabe, beren «Euskal Herriko Batzarre Nazionala» Iruñean agertu nahiz...

Hori bakarrik falta zen! UCDtarak hasarre agertu dira, eta ohizko oztopoak jartzen saiatu. Batzarrearen aurkezpena debekatuz gero, mundu guztiak zekien Francoren denborako Aberri Egunen antzera mugitu beharko zuela. «**Altsasuen ospatuko dugu**». Baina Altsasua ere Nafarroa izan, eta hara joandako jende guztia berriro itzuli beharrean aurkituko zen zita berriak adierazten zion puntu bakoitzetara. Hernani, Arrigorriaga, Llodio eta Iruñean bildu ziren, probintzi bakoitzeko ordezkariak aukeratuz eta lehen puntuak onartuz.

BONBEN ESANAHIA

Aste luze baten bukaera ekainaren 17ko hau. Asteartean Errenteriako asanbladaren aurka ekin eta udaletxean FOPen indarrak sartu zirenetik gauza asko gertatu zen gure herrian. Ekainaren 13an bonbak izango ziren protagonistak. Asteazken horren eguadian Lemoizko zentral nuklearrean lehertu zen bat, Angel Bañosek, 42 urteko langileak bertan heriotza aurkitu zuelarik. ETA (m)ek erreindikatuko zuen ekintza hau, Angel hiltzea asko sentitzen zuela adieraziz, baina bere esku zeuden sekuritateko neurri guztiak hartu zituela eta inongo irresponsabilitaterik ez zuela —bere ustez— egin azpimarratuz. Iberduren eritziz kalte gutxi egin duen lehergailuak 30 kilo goma 2 zuela agertzen zuen ETA(m)ek.

Asteazken horretan bertan, gaur, 6 bonba lehertu ziren Pasai eta Donostian. ETA(pm)ek erreindikatuko zuen ekintza, autonomi estatutoren aldeko kanpainan barruan zegoela azpimarratuz. Estatutik dependentzia duten zenbait delegazio izan ziren danbada hartu zutenak.

Euskadin dauden delegatu eta funtzionarioei botatuko heriotz mehatxuak segurtasun kutsua hartzen zuen, eta jende frankok, eskatzen zitzaion bezala, hemendik alde egiteko gogoia agertu zuen.

Madriken ikusiko ez balute bezalako aurpegia agertzen zen: Gernikako estatutoari trabak jarriko zitzaioela nabarmenduz. Ekainaren 15eko editorialean, «El País» egunkariak abertimendu bat botatzen zion gobernuari: «Haciendo gala de una irresponsabilidad y una frivolidad inaudita, algunos destacados miembros del Gobierno, que no dudaron en avalar con su palabra el dudosamente constitucional decreto-ley de seguridad ciudadana, han instalado, de antemano, su propio Tribunal Constitucional para descalificar el Estatuto de Guernica.»

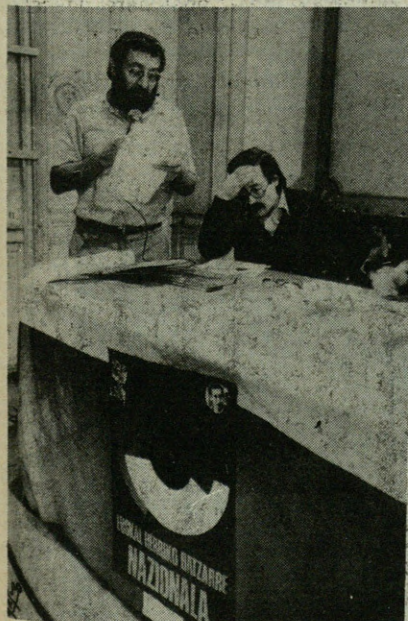
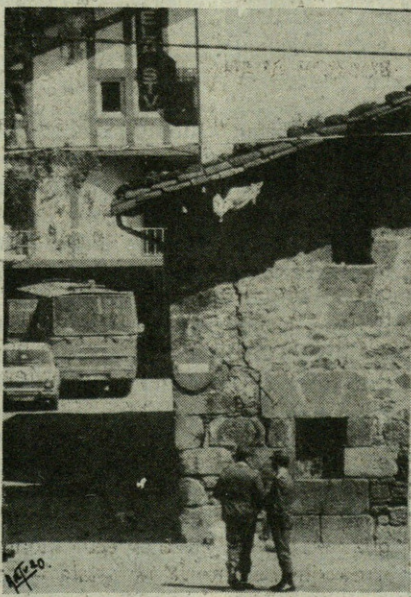
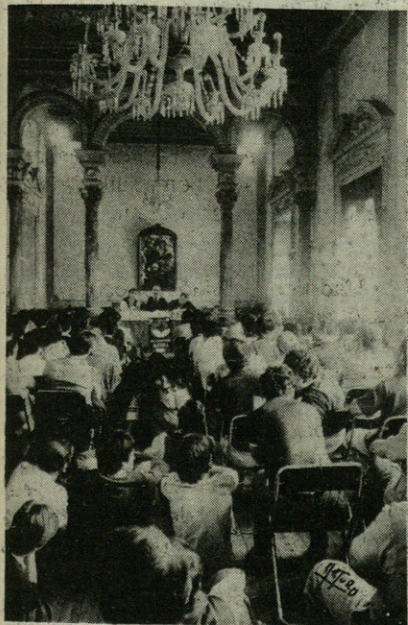

ISPILU ITSUSIA

Egun berean, Madrildik 600 kilometrotara, Lejoan, ElAren kongresoan parte hartzen ari zen Mungia-ko kontzejal bat detenitzen zuten. Gorka Lopategik guardiazibilak aurkitu zituen etxean kongresotik itzuli zenean, eta inork jakin gabe zergatik, zenbaki hau hersten dugun momentuan kuartelean jarraitzen du inkomunikaturik. Detentzio bat gehiago. Euskadiko espetxeak betetzen ari dira ahaztu behar ditugula aldarrikatzen diguten beste denboraldi batzuetan bezala. Eta Soriakoan tentsioa bizi bizi. Euskadiko

egoera politiko guztiaren ispilu itsusia dugu Soriako espetxea. Presoen senideek eta defentsako abokatuak behin eta berriz agertzen ditute barruko egoera tamalgarria. «Presoak etxera» eskatzen du jendeak. Baina itxaropena geroz eta txikiagoa da eta beldurra haunditzen doa. Antidisturbiosak barruan jarraitzen dira, presoak eskatutako puntuetatik ezer ez zaie eman... «Edozer gerta daiteke» adierazten zigun ama batek, eta ez genuen harridura asko sentitu: bere semea berriro ere zigor geletan dagoela jakin baitu.

P. I.

EIA, euskal harria eginez

Lejoako Unibertsitatean, Ekainaren 14etik 17rarte, EIAren Biltzar Nagusia ospatu zen. 600 bat ordezkari eta ehun bat gonbidatutako hiru egunez alderdiaren ideologia eta pausoak zehazten egon dira. Lehenengo egunetik, kanpoko delegazioak ere han egon ziren, honela: MAPU, MIR, SIN FEIN, OUT, Bloc Catalá des Trballadors, PSAN, Fernando Sagaseta PCUko diputatua, Partido Galego, Partido Socialista Galego, etab... Azken egunean, beste alderdi batzuren agurra ere jaso zen: LKI, ORT, PCE, ESEI, ANV, IZAN, etab...

36 ordu baino gehiagoko azterketa honelako lantxo batetan laburtzea ezinezkoa da, beraz eta erabaki den guztia garrantzitsua bada ere, puntu batzu bakarrik ikutuko ditut. Lehenengo egunean hasi eta bigarren egunaren erdirarte Euskal Iraultzaren karakterra aztertu zen, bere barnean... hark bereiztuz: sozialista, nazionala, botere herrikoia, internazionalista. Sail honetarako ponentzi bat eta kontraponentzi bat zeuden. Debateak, denbora guztian demokrazi osoz eraman ziren honek berarekin aberastasun handiagoa ekarri zuelarik. Puntu minimoak lehenagotik ezarriak zeuden eta funtsean ez dira aldatu, gehiago desarrolatu eta argitu dira. Maiori handiaz, Komite Eragilearen proposamena onartu zen.

Ondoren aztertutako puntuak hark izan ziren: Euskal Iraultzaren fase edo pausoak eta gaurko egoerarako taktika iraultzailea. «Erreferendum konstituzionalarekin ireki eta Autonomi Estatutoarekin hersten den fasea burgesiaren ofentsibaz karakterizatzen da, beraz masa burrukaren atzeratzeaz» dio onarturiko tesis batek. «Burgesiaren ofentsibazko fase batetan iraultzaileen taktika zuzena defentsibazkoa izan behar da, abanguardia masetatik urrutiratzen utzi gabe» dio beste batek.

Aspaldidanik hainbat hauts arrotutako gaia, hau da, EIAren lan sindikalarena izan da Biltzar honetan sakontasun handiena lortu duen puntuetariko bat. Debatea luzea eta aberatsa izan zen eta onarturiko beste tesis batzuren artean hark

aipa ditzakegu: «Alderdiak epe motzera sindikal mailan puntu hark desarrolatuko ditu: a) langileak une oro hobeakuntzatan parte har dezala, baita euskal gizartea aldatu eta bere askatasun nazionalaren bidean hark lortzeko burruka politikoetan. b) Linea organizatu baten bilakaera eta klase eta nazio ikuspegia izango duen ekintza sindikala. d) Sindikal batasuna eta euskal langileriaaren homogeneizazioa». Orokorki, LAB sindikatuak lana egitea ez da beharrezko izango, momentuz lehentasuna emango bazaio ere, beste sindikatu batera, segur aski ELAra ere zuzenduko da EIAko langileen lana. Hemen ere planteiamendu desberdinak apoiatzen zituztenak bazeuden hau da, behar beharrez LABen jarraitzea proposatzen zutenak, baina botazioan lehenengo proposamena irten zen gauria.

Alderdiaren estatutoak eta organizazioa, Euskadiko Ezkerra, Emakumeen liberazioa eta GAY mugimen-

duari buruzko ponentziak ere sakonki aztertu ziren. Azken puntu hau plazaratzeak asko suposatu du, horrelako puntuak normalki alderdi iraultzaile guztiek baztertuak edukitzen baitituzte, berdin emakumeen arazoa. Ponenteak garbi agertu zuen homosesualek gaur bizi duten egoera eta alderdi iraultzaile batek egin behar duen lana.

Azkenik, eta prentsak hainbat garrantzi eman dion puntua ikutu nahi nuke, EIAk ETA(p-m) indartuko duen ala ez. Hau Mario Onaindia berriro idazkari Orokorrerako aukeratua izan zenak esandako frase batekin laburtuko dut: «Gernikako Autonomi Estatutoa punturik garrantzitsuenetan moztzen badute, alderdiak beren planteiamenduak aldatu beharko ditu», noski burruka harmatua barne delarik.

L. AUZMENDI

zuzentasuna azkenik?

«Aurrean daude biziak, aurrean daude hildakoak...
aurrean daude sekula inor saldu ez zutenak!
Zezen Eseria eta Gall, Buztan Zikindua, eta Oin Haundia,
oglalatarra...
Wakantanka!
Wakantanka!»

Iparrameriketako apelazioko hau-
zitegi federala, sioux herriari zor
zaionetik zerbait emateko prest
agertu da. Kendutako lurraldeen ba-
linoa kontutan hartuz, eta ehun da
lau urte hauetan indioen eskubide
guztiak hankartean ibili dituztela ja-
kinez, 100 bat milioi dolar eman
behar zaizkiela adierazi du. Ez du-
gu uste erreserbatan gelditzen di-
ren 60.000 indioak pozez saltoka
hasiko direnik, zuriakin konfiantza
gehiegi ez izaten ikasiak baitaude
eta, gainera, hauek oraindik Supre-
mora joateko posibilitate osoak be-
re esku baitituzte...

«Indio jator bakarra hildako in-
dioa» (Carrington koronelak).

Etnozidio eta genozidio hitzek
adierazten dute indio arrazarekin zu-
riak zer egin duen. Euskal Herria
bertan jaiotako zenbaitzuetatik, hain
katolikoak ziren Errege haiek bidali-
takoetatik hasi, eta EE BB deitzen
den munduko demokrazirik haun-
dienarekin amaitu arteko historian
sarraskitu, zapaldu, zanpatu eta
eraildakoak kontatu ezin dira. Bai-
na sioux herriari buruz lortutako da-
tu eskasak ematen saiatuko gara.

Iragan mendean 200.000 tribu zi-
ren. Egun, gizarteak «integraturik»
(hots, minetan, eraikuntzan eta he-
goaldeko soroetan lanean dabilte-
nak) dituenak ere kontatuz milioi er-
dira ere ez dira iristen. Gorago
aipatutako 60.000, Mendiska Beltze-
tako eremu-erreserban «bizi» dira,
turisten bisitak eta inor asko gehia-
gok emandakoekin. Hauentzat, izate-
kotan ere, izango dira milioi dolar
hoik.

«Paha-Sapa nere herria da eta
maite dut. Hartaz jabetzea sartzen

den edonork nere fusilaren danba-
takoa ezagutuko du...»

la 400 tratatu sinatuak izan ziren
indio eta Washingtoneko gober-
nuaren, artean. Denak hautsi zituen
zuri zibilizatuak. 1868koak Paha-Sa-
pari, edo Black Hills (Mendiska Bel-
tzak) Yankeek deitzen zioten bezala,

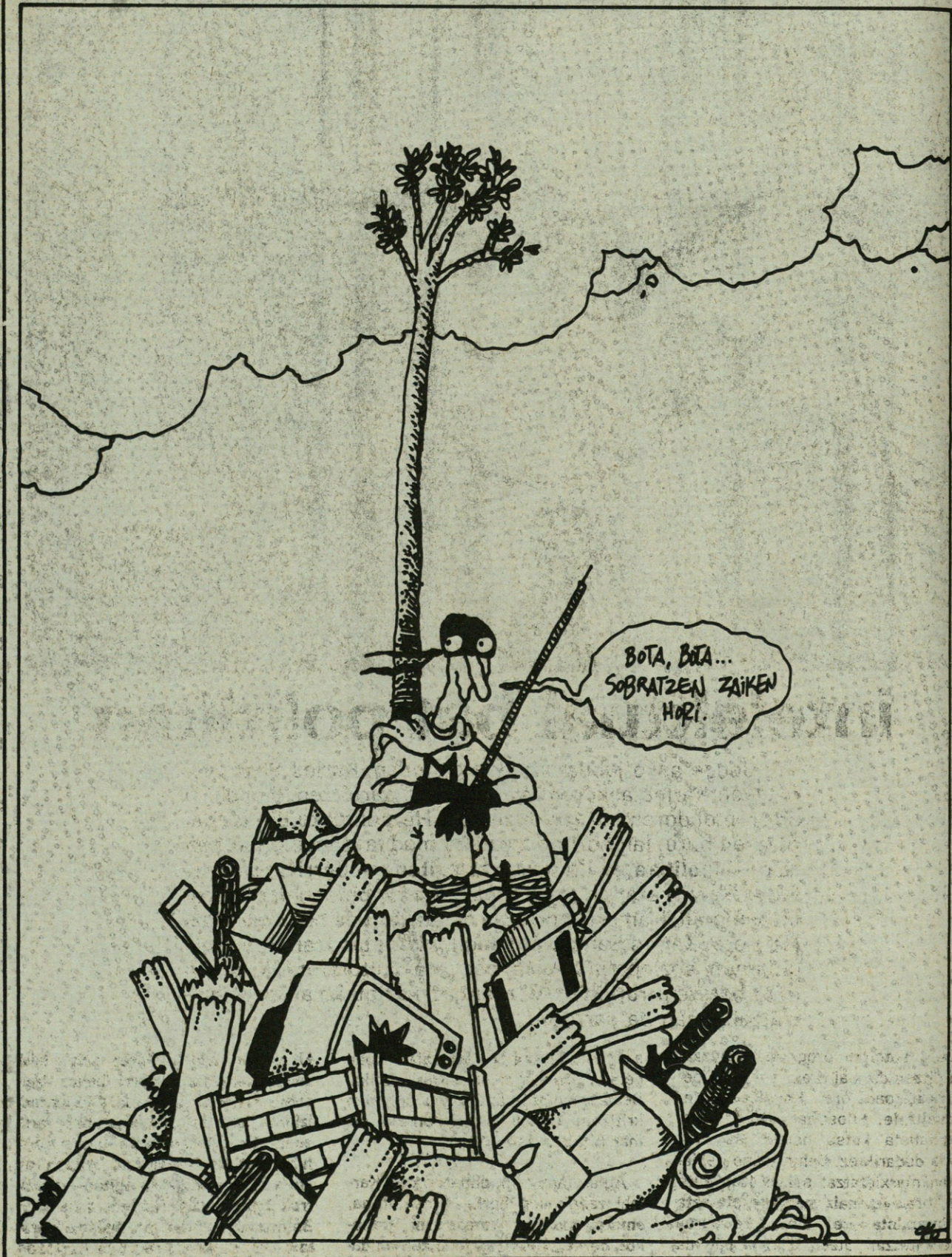
buruzkoak honela zioen: «Ninguna
persona de raza blanca puede apro-
piarse ni ocupar la menor parcela
de territorio indio ni atravesarla sin
el consentimiento de los indios». Baina
izatez jabeei utzitako eremu
pobreak urrea zegoela jakin zenean,
Ulisses S. Grant lehendakaria ere
pentsaeraz aldatu egin zen, eta go-
bernuak berak bidalitako mineroz
eta harmadaz inbaditua aurkitu zen
lurraldea. Indioek gogorki bururatu
zuten, 1875ean George Armstrong
Custer generalaren harmada garaitu
zutelarik.

Baina 1887ko irailaren 5ean Zaldi
Eroa (oglalatar tribukoa, sioux he-
rriak izan duen buruzagietatik han-
dienetakoa) erail zutenean, Wakan-
tanka —soro haundietako Jaungoi-
koa— ere triste jarri zen. Indioak
beste eremu batetara deportatuak
izan ziren. Bere buruzagi onenak
(Zezen Eseria, Buztan Zikindua e.a.)
erailak... Diotenez, Zaldi Eroaren
hezurak Wounded Knee-ko zelaie-
tan hilobitzea lortu zuten honen fa-
milikoek. Eta Wounded Knee-n izan
dira indioen azken borroka nagusie-
nak. Eta 1890eko abenduaren 29an
zuriak masakre bat beraiekin egin
bazuten ere, indioek ez dute etsi.
Orain dela urte batzuz, 1973an, «Red
Power» edo «Indian Movement»eko
partaideek aste batzuz Wounded
Knee okupaturik eduki zuten, gero
berriro atzera egin beharrean aurki-
tu baziren ere... Baina bere esaldi
zahar batek adierazten duen bezala,
indioak badakite «gure borrokak au-
rrera jarraituko du belarra hazi,
eguzkiak berotu eta hibaia itsas al-
dera jaisten diren bitartean.»

PILAR IPARRAGIRRE

prekontseilari maskaratua

intelektual bat politikan

Jende asko jubilatzen den garaian, Karlos Santamaria, Don Karlos askorentzat, politikan sartu zen. Bizpahiru urteren ondoren hor jarraitzen da, Hezkuntzako Kontseilariaren buru, lan hori noiz uzteko modua izango duenaren zain —**«politika ez da neretzat egiten»**— berriro ere matematiketara eta lan intelektualera bete betean dedikatze-ko asmotan. Izan ere, hori izan da eta hori da bere mundua. Hala ere, Karlos Santamaria inguru honetan izan diren mugimendu soziopolitiko-erligioso eta kulturaletatik ez da inoiz batere urruti ibili. Alderantziz, horietako askoren bultzatzaile izan da sarritan.

Bera katoliko progresista bezala definitzen da, bai orain eta baita bere gaztaroan ere. Horrezaz gain, euskaltzale. Filosofia aldetik, esistentzialista kutsu haundi samarra duela dudarik ez. Behin baino gehiagotan marxistatzat salatu izan dute eta berak **«ez naiz marxista eta ezta antimarxista ere»** dio. Bere burua tolerantetzat jotzen du eta hau da

agian berarekin hitzegiterakoan gehien ikusten zaion karakteristika. Besteekiko tolerantzia eta berekiko kritikoa: **«orain erreakzionario samar bihurtu naiz»**.

Agian famillatik datorkio don Karlosi zabaltasun hori. **«Nere aitona, amaren aldetik, liberala zen; Arano-koa berez, Altsasura joan zen ez da-**

**kit zertara eta karlisten gerra iriste-
tean Donostiara etorri behar izan
zuen; hemen, plaza de Gipuzkoan,
izkina batetan, taberna bat jarri
zuen. Ez zen aberatsa baina bere
hiru alabak —badakizu, orduan ez
zuen inork estudiorik egiten— mairak
egin zituen. Horrela nere ama
Balmasedara joan zen maistra beza-
la»**. Han aurkitu ziren don Karlosen

“Badira zahar txoroak; hoiek nahi dute gazteak bezala pentsatu, eta ez da posible; zaharrok konturatu behar gara bizitza pasa zaigula, bukatu dela... Interesantea da bizitza, oso interesantea...”.

ama eta aita. «Aita burgalesa, kastellanoa, zen. Nik uste dut seminarioan zegoela eta handik eskapatu zela gerra karlista egitera, badakizu, Jainkoaren eskubideak defendatzeko eta guzti hori; gerra egin zuen eta ez dakit zer konponketarengatik Frantziara aldegin behar izan zuen; handik, nahiko liberal bihurturik, Balmasedara etorri zen prokuradore bezala eta hor ezagutu eta ezkondu zen amarekin».

Gero Bilbon eta azkenik Donostian jarri ziren bizitzen Santamariatarrak. Senide askoren artean gazteena, etxeko giroan hezi zen don Karlos. «Txikitik ez nintzen eskolara joan; etxean egin nituen ikasketak batxillerreko bigarren urtera arte. Orduan instituturara joan nintzen eta gero berriz marianistetara, kolegio klasista, badakizu, oraingo asko bezala». Gero, zer karrera ikasiko eta «Ciencias Matemáticas» aukeratu zuen. Baina hau ere kanpora atera gabe egin zuen, etxetik, bere kontura. Eta bukatzean lana hemendik kanpora, unibertsitatearen bateko katedratiko bezala egin ahal izan bazuen ere, Donostian geratzea nahiago izan zuen. Txikitandik hartutako heziketa horrengatik edo, etxeko bakean lan egiteko ohiturarekin jarraitzen da orain ere don Karlos.

«Zergatik matematikak? Bueno, gustatzen zaizkidalako. Beste gauzaren bat ere aukera nezakeen, baina horik hartu nituen. Orain ere gustatzen zaizkit, eta Udako Euskal Uni-

bertsitaterako zerbait prestatzen ari naiz. Matematika oso ederra da; jendea ez zaio gustatzen, baina gertatzen dena da ez dutela ondo ikasi».

Baina don Karlos ez zen matematikaren munduan bakarrik geratu. «Badago horren arriskua; matematika oso abstraktoa da eta giza aldearekin zerikusi haundirik ez du; baina jakina, ni beste gauza askotan sartu nintzen; humanidade sailean hitzaldiak ematen, artikuloak egiten eta hasi nintzen».

Eta euskal kulturaren barruan ere berehala sartu zen. Errepublika ga-

bat. «Primo de Riveraren Diktaduran espia bat jarri zuten Euskaltzaindiko bileretarako. Espia bat zen, baina nahiko jatorra, eta horrela, lehenengo bileran, esan omen zien: por mí pueden ustedes hablar en dialecto. Baina haiek erdaraz hitzegiten zuten».

Don Karlos bera euskaldunberria da. «Aitonak nahi zuen guk euskara ikastea eta gramatika bat ere erosi zigun, baina ezer ez. Gero, gerra aurretik Toribio Alzagaren klaseetara joaten nintzen. Gerra ondoren berriaz M.ª Dolores Agirrerekin klase batzu eman nituen, isilean, baina

«Zergatik matematikak? Bueno, gustatzen zaizkidalako. Matematika oso ederra da; jendea ez zaio gustatzen, baina gertatzen dena da ez dutela ondo ikasi».

raiean, Eusko Ikaskuntzaren barrenean, «Centro de Estudios Científicos» zeritzana sortu zuen beste batzuekin batera. «Aldizkari zientifiko bat ere ateratzen genuen, ez oso ona, baina bueno, orduan zegoenerako... Estatu guztira zabaltzen zen, eta behin Toledotik irakasle batek ez zuela gehiago hartu nahi adierazi zigun, anuntzio batzu euskaraz jarritzen zituelakoa. Orduan euskal kultura ez zegoen gaur bezala e? Eusaltzaindikoek ere —Azkué, Urkijo, Kanpion eta horiek— erdaraz egiten zituzten bilerak». Eta don Karlosek berehala gogoratzen du anekdota

gero ez dakit nola ikasi dudan, pixkanaka...». Bere euskara traketsaz behin eta berriz keitzatzen da. Antz ematen zaio gaztelaniaz errazago egiten duela, eta batzutan, gaiaren arabera, hizkuntza horretara jotzen du, baina hala ere, gehienbat euskaraz hitzegiten du.

PAZIFISTA, BAINA EZ HAINBESTE

Beti, bizitza erdibanatuz, 36ko gerra. Eta don Karlos pazifista. «Beti harmaden kontra egon naiz ni. Soldaduskara ez nintzen joan, bistaren aitzakian, eta nere anaietatik ere ez

“Aitonak nahi zuen guk euskara ikastea eta gramatika bat ere erosi zigun, baina ezer ez... gero ez dakit nola ikasi dudana, pixkanaka”.

zen inor joan. Gure familia pazifista zen. Gandhiano ere izan naiz. Gero konprenditu dut herri batek askatzeko harrak behar baditu, bai hartu egin behar dituela».

Dena dela, gerran ibiltzetik eta errepresio latzenetik ere aldegin izan zuen arren don Karlosek, ez zen erabat libratu gerra horren ondorioetatik. «Ni, zientifiko bezala eta beti, ez nintzen oso ezaguna eta ez nuen aldegin beharrik izan. Baina Mugimenduarekin mundu guztiak kolaboratu behar zuela eta —bestela nabarmen gelditzen zinen— zer egingo dut? pentsatu nuen. Institutura joan nintzen eta «profesor inte-

rino gratuito» izendatu ninduten. Denbora gutxira espediente bat ireki zidaten: simpatizante del nacionalismo y cuando habla del Movimiento lo hace con bastante tibieza... Urte hoiek zer ziren... periodiko

«Bilera hoietan —Conversaciones Internacionales— beti gai bat eztabaidatzen zen batez ere: erligio askatasuna. Gu horren alde geunden eta gero Kontzilioak onartu egin zuen, baina garai hartan... Integrista guztiak gure kontra jarri ziren».

korik irakurtzerik ere ez zegoen; nik ez nituen irakurtzen. Behin Aizarnan denboraldi bat pasata Donostiara etorri nintzenean, kalean jende guz-

tiak solapan Espainiako bandera zeramala ikusi nuen; berehala esan zidan lagun batek: zuk ere par ezazu, bestela harrapatuko zaituzte eta. Gauero berriz afusilatzeak. Egun batean, institutoan ikasle bat etorri zitzaidan eta belarrira: hoy trátame bien, porque esta mañana he estado fusilando».

Lehen hilabete haietako gogorke-ria pasata gero ere beste problematxoren bat izan zuen don Karlosek. «Parisen liburu bat atera zen: "Cuarenta hombres de la España democrática" eta horien artean, Rekalde eta beste batzurekin batera neroni ere azaltzen nintzen. Igeldoko obserbatorioan lan egiten nuen garai horretan eta nola hark Ministerio del Airetik dependitzen zuen, espediente bat ireki zidaten».

Faxistek ere bazekiten don Karlosen berri. «Europa guztian azaldu ziren garai batean faxisten sinboloak eta. Neri etxeko eskaileretan jarri zidaten: "Santamaria judio judiazo" eta gurutze gamatua. Diotenez judu askok hartu zituzten Santamaria eta horrelako apeliduak eta bai, behar-bada judu jatorrikoa izango naiz».

JUAN CARLOS-EN IRAKASLE

Administrazioak eta faxistek bazuten don Karlosengan fijaszeko arrazoirik. Izan ere, legalitatearen barruan, erlazio onekin etabar, baina etengabe Francoren aurkako erresistentzian ihardun zuen. Hala ere, Juan Carlosen irakasle izateko deitua izan zen. «Hemen, Miramargo palazioan, kolegio txiki bat montatu zuten Juan Carlosentzat; bere anaia gero eskopetaz hil zuena ere hemen zegoen eta beste hamarren bat mutil familiarik ilustreenetakoak. Hoiel matematikak irakasteko kontratatu ninduten, eta batxiler guztian nik irakatsi nizkien. Juan Carlos oso

mutil sinpatikoa zen, oso ironikoa eta oso alferra». Irrifar batez gogoratzen ditu don Karlosek garai haik. Juan Carlosek ere berriz ez du ahaz-

tu bere irakaslea. Eusko Kontseilu Nagusiari audientzi bat eskaini zionean, Rubialen diskursoaren ondoren, eta tartean isilaldi tenso samar bat izanda gero, bere lehenengo hitzak don Karlosi zuzendu zizkion: «he crecido un poco, ¿no?».

INTEGRISTAK ATZETIK

Baina problemak ez zituen Gobernuarekin bakarrik izan don Karlosek. Eliza ofizialarekin ere bai. Behin Erromara deitua izan zen, Santo Ofiziora, erligio askatasunari buruzko bere eritziengatik. «**Ottaviani oso haserre zegoen, Cicogniani berriz nere alde eta Elizako eztabaidetan hori behar izaten da, padrinoren bat**». Horrela libratu zen don Karlos.

Izan ere ordurako don Karlos katoliko progresisten artean Donostian ospatzen ziren «Conversaciones Internacionales» zirelakoan antolatzailer zen. 35ean izan ziren lehen aldiz eta hurrengo urtean ia ez zen berriro egiterik izan. Baina gerra osteko lehen urteak pasata gero, berriro jarraipena eman ahal izan zitzaizkion. «1947an oraindik mugak itxita zeuden, Espainiako Estatuak erabat isolaturik zegoen. Ordurako katoliko batzu sartuak ziren gobernuan —Martín Artajo, Ruiz Jiménez...— eta ikusi zuten horrelako bilkura batek mesede egingo zuela mugak irekitzeko eta. Nik berriz intelektual hoiek hemen zer gertatzen zen erakusteko ekarri nahi nituen hona. Baldintza bi jarri nuen ospakizun hoiek egiteko: guk nahi genituen pertsonak inbitatu eta bilerako tokian askatasun osoa izango genuela nahi genuena azaltzeko. Gobernuak onartu zuen eta horrela egin ahal izan genituen «Conversaciones» hoiek lehen aldiz 47an. Hamabi aldiz ospatu ziren, 62a arte».

Bilera horietan beti gai bat eztabaidatzen zen batez ere: erligio askatasuna. Gu horren alde geunden, eta gero Kontzilioak onartu egin zuen, baina garai hartan... Integrista guztiak —batez ere frantsesak, horik dira okerrenak— opustarrak eta denak gure kontra jarri ziren. Horregatik deitu ninduten Erromara. Eta gero ia «Conversaciones» haik utzi egin behar izan genituen». Pax Christi mugimenduan ere —komunista kutsua zuen «Movimiento por

Inguru honetan izan diren

mugimendu sozio-politiko-erligioso eta kulturaletatik ez da inoiz urruti ibili Santamaría.

la Paz»-en aurrean sortutakoan— ibili zen don Karlos. Hala ere baten batzuek marxistatzat salatu zuten. «Baina ni ez naiz marxista eta ezta antimarxista ere. Marx guztia irakurri dut eta beste autore batzu ere bai. Bere teoria ezin dugu absolutoa bezala onartu fededunok, transzendentsia batetan sinisten baitugu, baina klase borroka eta horrelako puntu batzu nik garbi ikusten ditut. Nik, egia esateko, marxismoa oso berandu deskubritu nuen; badakizu nola ibiltzen ginen Rikardo Arregi eta horiekin eta konturatu nintzen ez nenkiela ezer marxismoari buruz. Nik uste dut marxismo dogmatikoak ez duela batere etorkizunik, baina marxismoa hor dago, bere ondorioak hor daude... Gero nik pixka bat

atzera egin dut, pixka bat erreak zionario bihurtu naiz, badakizu, zahartzarora, ez dut umorerik borroka egiteko eta... Badira zahar txoroak; horiek nahi dute gazteak bezala pentsatu eta hori ez da posible; zaharrok konturatu behar gara bizitza pasa zaigula, bukatu dela... Interesantea da bizitza, oso interesantea...».

ESPIRITU GAZTEA

Eta don Karlosgen halako kontradikzio bat somatzen da. Alde batetik etsi nahiko lukeen bezala, laster beteko dituen 70 urte horien zama haundiegia balitz bezala. Baina bestetik ez da etsitzeko gizona, ez

da inoiz izan. Alderantziz, galdutzat jo zitezkeen kausen bultzatzaile eta borrokalaria izan da. Berak ongi eza-gutu zuen ZERUKO ARGIAren 63ko berpizteaz ere hau dio: «Jendeak ez zuen uste aurrera aterako zenik, baina hor zaudete, ezta?».

Eta gauza hauetaz hitzegiterakoan pasatako urteez nostalgia pixka bat ere adierazten du. «Bai, ni beti gazteekin ibili izan naiz, nola irakaslea nintzen... orain gutxiago. Lehengo garaia hobea ote zen? Ba franquismoaren garaian denok elkarrekin ginen, etsaia aurrean zegoen eta hori nahikoa zen denak batzeko».

Hala ere don Karlosek ez du erabateko batasunaren mito hori konpartitzen: *Il faut de tout pour faire un peuple* dio errefrau frantsesak; herri batean ez da posible eritzi

«Ni ez naiz marxista eta ezta antimarxista ere. Marx guztia irakurri dut eta beste autore batzu ere bai. Bere teoria ezin dugu absolutoa bezala onartu fededunok, transzendentzia batetan sinisten baitugu, baina klase borroka eta horrelako puntu batzu nik garbi ikusten ditut».

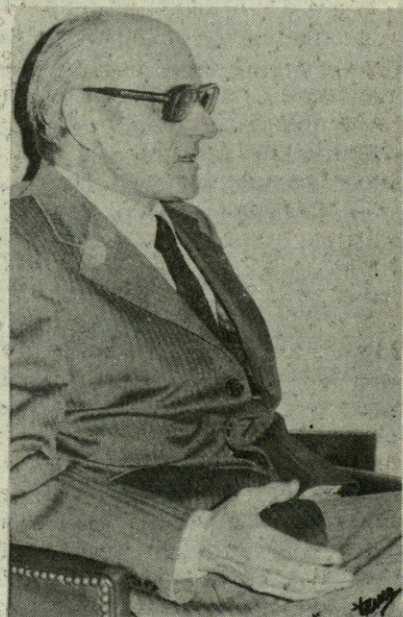
bat bakarra izatea, eritzi guztiak izan behar dira; eta Euskal Herrian ere eritzi eta postura guztiak beharrezkoak dira, beren artean egiten da historia, ez bakarrik batzuk edo besteak; horregatik, que cada cual haga su juego».

ALDERDIKERIRIK EZ

Eta don Karlos bere oraingo jokuaz, joku politikoaz hasten da hitzegiten galderarik egin gabe. Eta buruan duen lehen gauza, bere Kontseilaritzak aurrera eramane duen eta nahiko polemikoa den elebitasunari buruzko dekretoa: «Dekretoak nik badakit oso eskasa dela. Eta gero, jakina, nola sartu nintzen ni Alderdian, zergatik? Hori beste problema bat da. Ni beti independentea izan naiz eta esaten zidaten: zu behin ere ez zara sartzen inon eta nik erantzuten nien: ni kanpotik utilagoa izango naiz. Diktadura bukatu zenean ikusi nuen, bueno, orain posible da politika egitea; eskaini zidaten senadore izatea, baina ez nintzen animatu Madrila biaje asko egin beharra eta... Gero sartu nintzen, baina politika ez da neretzat. Ni intelektual bat naiz, pentsatzeko, irakasle bat, irakasle apal bat...».

Politikaren, joku politikoaren hika-mikak ez dira don Karlosentzat egiten: «Ni guztiz zabala naiz eta ez dut konprenditzen nola alderdi bakoitzak bere alderdikeriak egin behar dituen».

Zabaltasun horrek erakarri dizkio problemak Hezkuntza Kontseilaritzan eramane duen politikarengatik. PNVko sektore batzuek gogor kritikatu dute bere ekipoa Alderditik kanporako jendez osatzeagatik. Baina don Karlosek ez dirudi horretan amore eman nahi duenik. Ez du eman eta aurrera jarraitzen da alde batetik eta bestetik hainbeste buru-

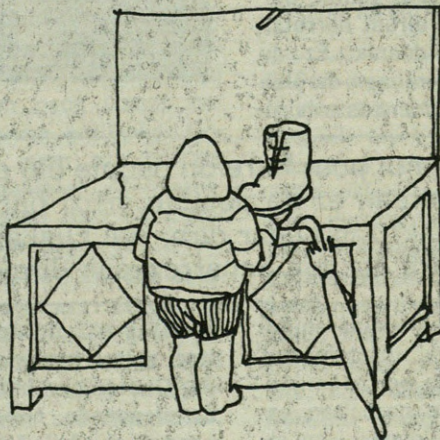
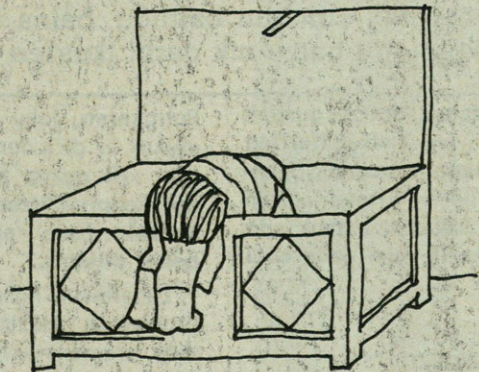
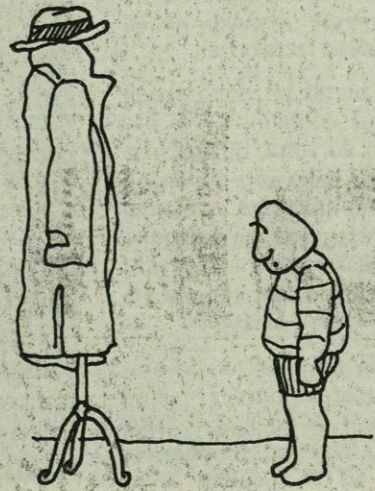
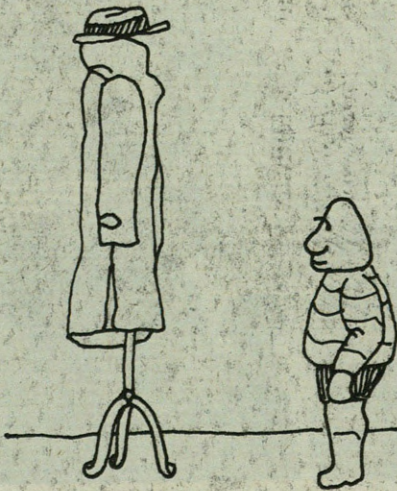

«Il faut de tout pour faire un peuple» dio errefrau frantsesak; herri batean ez da posible eritzi bat bakarra izatea, eritzi guztiak izan behar dira; eta Euskal Herrian ere eritzi eta postura guztiak beharrezkoak dira».

komin sortu dion elebitasunaren dekretorekin; aurrera ikastolentzat diru gehiago iristeko borrokan. Aurrera lan hori beste norbaiten eskutan uzteko posibilitadea izan arte. Hori da bere oraina eta lematzat haxe du: «beti presentean bizi». Horregatik bere bizitza, bere esperientziak, berak ezagutu eta bizi izan duen mundu guzti hori liburuaren batetan jasotzeko posibilitadea

ez du onartzen: «Igaroa igaroa da... Hori egitea inmortalitate zaletasuna da. Querere ser immortal conservando el pasado. Nik pertsonaje asko ezagutu dut bai, Aita Santuak, politikoa... baina hori dena jasotzea soberbia litzateke». Ala ere, «bizitza luzea da eta gauza asko dago kontatzeko».

ELIXABETE GARMENDIA

oh!

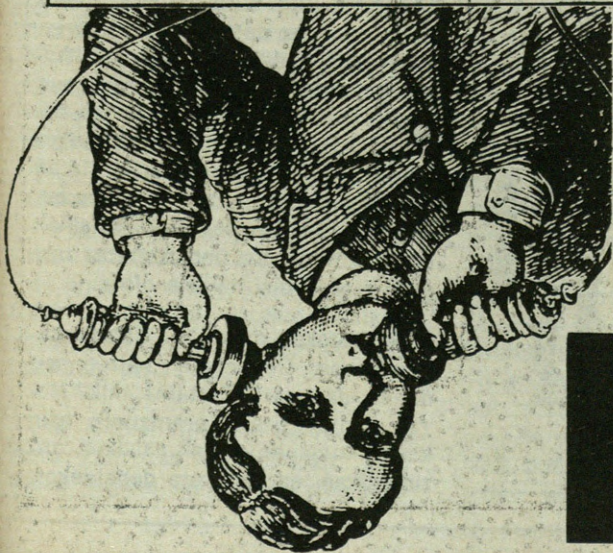
**kendu nion buztan
bat, ipini nion beste
bat**

Baina orain eta hemen, estatuttoa da, alafede, euskal politiko gehienen eta euskal zituayen ez gutxiren mendian-aurkitutako-asto-hila. Mendian eta hila topatua denez gero, usteltzen hasia egon behar barreridik, ez dezagula hartatik dasta, dio Urliak. Goseak dagoenarentzat ez da mezprezatzeko elikadura haxe, guztiok nahi dugun eper errea harrapatzeko indarrak emango dizkigu, dio Sandiak. Eta apenas ezer dion Berendiak, noiz behinka eper errearen ehizean hasiko dela erronka jo eta astokiz asebetetzeko beti pronto. Eta birtartean h e m e n ez dagoela kuadrupedoaren jangarritasunaz erabakitze gauza den albaiterorik.

Baina gu eta gu bezalako txoroflautak akclaratu ala ez, esta-

tutaa («estatutu» ere irakurri ahal izan dugu txarteletan) izango homen da gobernuaren behaztoparririk trabagarriena, eta estatutoak mugatu eta zehaztuko omen du berorren benetako jaidura demokratikoa, orain artekoak deus balio ez balu bezala. ElAren beraren etorkizun giltza ere estatuto honen eskuetan omen, eta estrategia osoa berplanteatu beharko duela enbido honi hordagoz erantzuten badiote Madrilgo txapelketan, irakurri berria dugun albistea egiazkoa baldin bada behintzat. Eta militantziaren be-deinkazioarekin, askok espero ez bezala.

Baina dagoeneko muzin egi-ten hasiak zaizkio Hispaniako gobernariak estatutoari. Eta ez omen dira erredakzio mailako

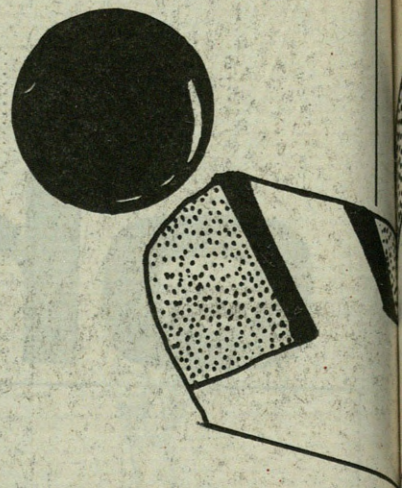
euz Kadi

belartxo hutsak, sasi asko omen dago erre beharra: hitz bitan esanda, antikonstituzional jatortzat jotzen dituztela estatutoaren guk ahal dakigu zenbat artikulua. Laister hasiko da sokatira txapelketa ere, gauden erne datorrenari, askotan, gehiegitan agian, aldarrikatu baita koma bat, hots, kakotx bat, bakar bat ere aldatzea ez dela permitituko. Kakotx bat edo beste aldatuz garrantzizko zerbait lor badezakete, guregatik ez ardura, badute gure oneritzi eta permisoa, hala ere.

Baina bestaldetik hasiak dira estatuto hau, Gernikako estatutoa onartzen ez dutenak ere muturra sartzen lapiko hone-tan, alegia, Nafarroa eta pre-soei buruzko zerak eta merak utzi edo ahanzi eta «dena dela» ez dutelahalako estatuto-rik onartuko Madrilén. Eta zer ikusirik ez izan arren, aurpegi-ratuko diete —profetak garela gu— koma pare baten aldatua, aldatu beharrean aurkitzen ba-dira.

Baina hala ere estatuto hori ez da herriarena, dio H.B.k. Herriari bizkar eta herriaren lepo-tik egina da, eta klaudikantea gainera. Beste bat erredaktatu behar da beraz, herriarenagoa, nazionalagoa, autodeterminan-teagoa. Guk berriz ez dugu ulertzen zergatik sartzen den H. B. inoren sukaldetan. Zeren Gernikakoak, berez nahiko kaxkar eta murrizt izanik onartua izateko batere probabilitaterik ez duenez, zergatik beste bat erredaktatu, —agoa? Zertara-ko?—. Horretaraz gero, ez ote testimonialago —testimonio maila hutsean ariko baikinake orduan— Euskal Konstituzioa erredaktatzea, esate baterako?

Estatuto itxurosorik lortzea ezi-nezkoa baldin bada, ez da oso ekonomikoa estatutotan mada-rikatzea. Ideia bat da, eta ea profitatzen duten, H.B.n sartuta dugun lagunak esan zigunez oso premian daude eta. Gra-ziak Nafarroako gobernadorea-ri, zion, Iruñeakoa onartuz gero la paskua egiten zigun, inork

ez baitzekien nola eta zerta-rako.

Baina estatutoa onartua izan-go balitz? Ah, orduan denok as-tojale: posibilismo defendatu zutenak sendoturik, eta H.B.-koek berriz beraiena izan dela meritu osoa, estatutoa onartua izan baldin bada H.B. & Co. ito-tzearren izan dela.

gonbidatua

mikel

hiribarren

**bertzeak ez
bezalakoak, ama
nerea**

Ama! Ama! Ama! Ah! Hor zaitut! Beti baitaukat zure beharra. Fun-tsean, nork ez daki zer den amaren beharra. Noiz nahi, galdurik gabiltza, hauzo, lagun eta bertzetarik urrun garela iduritzen zaigu. Munduan ba-karrik, lokarriak oro etenik balira bezala edo sekulan lokarririk izan ez balitz bezala; mundu argitan, zut eta nihaur, bakar bakarrik. Zuhainek lurrarekin lotgarri badute, nitaz zan-goak airean bizi naizela diote.

Gogoetakan nago, ba! Uharte ge-riza gabea! Gogoetakan naizen hau nundik datorren? Zertarat jinik? No-rat joaile? Eta... erantzunik ezin kausi, mugapen guziak hauskor, oro zintzilikan, ez deus eta debaldekor.

edozer gauza da posible granadan

Hasia da bestaldean, iparraldean, hain beharrezkoa duten bai euskarari kanpaina. Arrakasta handia opa diegu, beraien aniseta hartzeko ohitura batere maite ez dugun arren anaiarrebak baititugu azken finean. Eta benetan eta bihotzez maite ditugunez gero, gaztigu bat, abisu bat eman nahi diegu hemendik: ongi kontrolatzeko pegatinen kopurua, jende asko baitago ezereen eskrupulorik gabea. Guk geuk, adibidez, uda osoa jo genuen Donostiako Zaharrean Urrestila herri da pegatinak salduz. Baina hori ez da grabeena, hemen paraia baldin badago, zer ez ote dago bestaldean, jendeak bizi egin behar du. Guk esan nahi dieguna da ez ilusio handirik egiteko, bai euskarari kanpainako diruak ikusiko dituztela gero zakurraren salan, eta gaueskolako irakasleak hamar mila pezeta hiru hilabetero, trimestrean. Hala gertatzen da Granadan, hegoaldean.

Bizitzaren iturbururat beti bezala itzuli beharko, hain baizik ez baitakusat nun berma. Bertze guziak ilusiozko keetan doaz, aldiz munduratu nituen amaren natura badaukat berma-harritzat. Gorputz arraildua, bere bihotzean odoleztatua, guziz gorri beltzua, heinez harat, zartatu artinokan zabaldua: maite nauzulako, onartu zenuen maitasun otsegingarriari jarraik lekion auhen oihua, honen ondotik sortuko baitzen guretar-teko maitasuna. Auhon malkoak umatu ninduzun ohe mihisez idortu nizkizun, orroitzatze!

Eta nintzen umetik haurtxo bat ateratu zen; bibiak ginauden, zure oheko laguna agreda ez zitzaizkila-

kotz, ostikokaz urrundu genuen, oztopotzat baizik ez genuen, eta osoki bata bertzearentzat bizi ginen. Zurea ninduzun, zutaz bertzerik ez neukan munduan... Denborak ttartu ninduen, goiztiarra ninduzun: hiru urtetako, laguntzen zintudan sukaldoko lanetan, ezin hobeki gain azpiratzen nizkizula armario ta tireta guziak.

Sei urte bete nintuenean, eskolarat bidali ninduzun, errazki ez bazen bortsaz bederen. Lagunak ere egin nituen bizpahiru egunen buruko. Denak mutikoak eta zitezkeen erreenak. Berehala pentsatu genuen denbora pasagailutzat nesken ile tira-tzea... Ez ginen enoatzen eta gutar-

tean mundu berri bat sortu genuen. Laket nintzaion.

Bainan eskolaondo batez, gataska gorrian hasi ginen, baizik eta lagun bati liberako bat ebatsi niola. Akusatu ninduten. Etxeraino heldu zitzaizkidan amari salatu beharrez. Amak atea zabaldu zienean, haren ikusteak mutu utzi zituen. Hitz erdi bat gabe, gure etxe ataletik itzuli.

Biharamunean, eskolaratu nintze-nean, beldurrez gaindika, bat hurbildu zitzaidan halako zerbait eskutan. Ene aintzinerat heldu ondoan, eskua bere haren eskainle, buruz altxaturik, orok entzuteko gisan: «To! Urte berritako, emaiok hau amari, egin lezan bizar!».

sanjuanak, asmotan sarturik

Sanjuanak, urtero bezala, hurbiltzen ari zaizkigu. Herri eta hauzo askotan ospatzen dira festa hauk. Nolabait Euskal Herri osoak ospatzen ditu. Ohitura zaharrak gorde eta ondo pasatzen saiatzen da jendea. Hernani dugu festa hauk gehienbat ospatzen dituen herrietako bat. Iaz istripu latz batek tristetasunean murgilduak utzi zituen hernaniar guztiak. Zubi bat hautsi eta egondako hilak eta zaurituak ez zuten utzi festetarako gogo askorik... Aurtengoak hobeago aterako direlakoan daude.

Udaletxe berriak ere ahalegin guztiak egin ditu jendearen asmo on hoik bete daitezzen. Baina beldurra dago. «Ezezagunengana» beldurra. Euskadiko giroak ez du festetarako itxaropen asko eskaintzen. Jendeak festak nahi ditu, baina... Udaletxe berriko hiru partaideekin mintzatu gara. Juan Joxe Uria, Iñaki Peñagarikano eta Felix Altunaren eritziz aparte, herriko zenbait jenderekin ere hitzegin dugu.

Karlistek botatako lehergailuak udal-etxeari egin zion kaltea, 1875eko irailaren 16ean.

Agustinen konbentua.

festak erdi prezioan

«Herriko egitura oso txarra da» diote gure mintzakideek. Hernanik badu hauzori, bainan hau nahiko aparte aurkitzen dira. Horregatik nahiko komenigarria zen iaz bezala bakoitzak bere festen antolaketa egiten jarraitzea. «Ezin, dirurik ez dago. Herri osoaren partehartzearekin bainan Hernanin bertan bakarrik egingo ditugu festak. Hauzoak subentziorik gabe geratzen dira aurtengoz. Ez honela datorren urtean, ahal badugu behintzat!» baieztatzen du alkateak.

Dena dela, aurtengo San Juanetan lehengo urtean bezain festa onak baina kostoaren erdiarekin egitekotan dira. «Badakizu, lehen presupuestoak igo egiten ziren, festa batzuk atera nahiz. Orain, udal txeeak demokratikoak direnez gero jendeak ere demokratikoki partizipatzea nahi da eta, kosto errealak eskatzeko adierazi dugu. Jendearen erantzuna oso ona izan da, eta kosto guztiak gutxitu egin dira».

Udaletxe berriko partaideak, nahiz eta festak prantatzeko denbora gutxi izan —duela bi hilabete agintea hartu zutenetik— gauzak ondo egiten saiatu dira. Herriko elkarte eta erakunde guztiri agiri bat bidali zaie festen antolaketan parte har dezaten, eta hortik aparte egunkarietan ere azaldu da dela herri osoari zabaldua. Larogei bat pertsona hurbildu dira udaletxera, 30 bat elkarleen ordezkariak eta erakunderik ez duen jendea ere bildu da.

«Sesio batzu ere izan dira, baina oso ondo konpondu gara eta aurtun herriaren nahia beteko delakoan gaude». Iskanbilak beti izango direla eta hori oso gauza sana dela diote. «Baziren orain dela 30 urte bezala egin behar genituela esaten zutenak. Gure eritziz ohitura zaharrak ez dira galdu behar, baina hortik aparte idea berriak sortzen badira, batez ere gazteriaren aldetik, ba horik ere aurrera atera behar ditugu».

Ilñaki Peñagarikano kontzejalak eraman du festen komisioren mar-txa. Ohizko gauzetatik aparte (zezenak, soka muturra, txarangak, euskal jaialdia, baserritarren eguna, hurrei eskalnia e.a.) badira gauza berriak. Iragan urteko festak tristuraz jantzi zituen istripua ez du ahaztu Hernaniko herriak. Estropadak ikusten ari zen jendea uretara erori zen zubi zahar bat hautsi zenean. Hilak eta zaurituak. «Omenaldi bezala hila-ri bat eskainiko zaie».

Eta ekolojiko ibilaldi bat ere egitekotan dira. Ereñozuko hauzoa da Hernanin oraindik ondo gordea da-goean bakarra. Haren txukundadea, berdeguneak, euskara hizkuntza nor-mala izatea e.a. ospatu nahiz, bizi-kletatan eginiko martxa bat antola-tu da. Aurretik idi pare bat eta txaranga, atzetik ziklistak merienda gañean dutelarik. Eta, gora sanjua-nak!

beldurra zabaltzen

Festak alai eta lasaitasun osoz ospatu nahi dituzte hernaniarrek. Baina zurrumurru txar asko hedatu da herrian. Euskadiko giroa festa in-guruan nabarmentzen da. Triple A-ren mehatxuak direla, FOPen harri-garrizko agerpenak... Jendeak bel-durra du. «Azkeneko plenoan bi era-baki hartu genituen. Batetik, FOPak festa egunetan inolaz ere ez ager-tzea. Bestetik udaletxean ikurriña eta Hernaniko bandera besterik ez azaltzea». Noski, erabakiak hartuak daude, baina hauteskundeen ondo-rioz udaletxeari utzi zaien aginte es-kasarekin, inork ez daki garbi zer gertatuko ote den. «Inkontrolatuen beldurra ere hedatu da, ez dakigu garbi nola. Jendeak Erretereriako ka-sua begien bistan du. Grisak ager-tzen badira badaki zer nolako kon-portaera hartu, baina paisanoz jan-tzitako ezezagunen aurrean zer egin?».

Dena dela, hortaz ez dute gehie-gi pentsatu nahi ere. Kanean topatu genituen gazte batzuen eritziz, one-na autodefentsarako taldeak osatzea izango litzateke. «Bai, bainan orduan festak pikotara joaten zaizkik!» zioen beraietako batek. Jendeak ez daki garbi zer egin. Udal parta-ideek gobernadore zibilarekin min-

Hernani Errepublikako garaian.

tzatzekotan dira, aber honek lasaitasuna adieraziko duen hitza ematen dien. Konfiantza askorik gabe, baina.

Arazo ilun bat dago herri honetan. Madrilgo paperak dioenez, Hernanin komisaldegia bat dago. Errealitatean ez. Lehengo udaletxeak ere bere gain izan zuen problema hau. Komisaldegia berriak Euskadin zehar egin behar zituztela gobernuko agintariek adierazi zutenean, Hernaniri bat tokatu zitzaion. Baina lokalik gabe aurkitu ziren, lehengo udaletxeak ez baitziren eman. «Eta guk ere ez. Hortaz gain, leku pribatuak erostera joan direnean jendeak ez dizkie saldu. Modu honetan egun osoa "avia"-etan sartu eta paseatzen igarotzen dute».

Hernaniko udaletxea kontsekuentea da bere lehen plenoan hartutako erabakiekin. Bere partaide guztiek onartu zuten FOPak Euskaditik joatea. «Hernani oso herri bizia da. Oraindik sekula ez zaigu "ezezagunen" ekintzatxoak probatzea tokatu, baina aurtengo festetarako beldur haundia dago...».

elebitasunaren arazoak

Hogeita hamar mila biztanle du Hernanik. «Beno, 32.000 Lasarteko zatia kontuan hartzen badugu». Apirileko hayteskunderen ondorioz aukeratutako udaletxe berrian parte hartzen duten indarrak hauek dira: Euskadiko Ezkerratik 2, PSOEtik 5, PNVtik 6 eta Herri Batasunetik 8, alkatea ere indar honetako partaide delarik. Juan Joxe Uria gaztea da, 28 urte, ezkondua eta izan berria duen alaba txiki batekin, «Mayi jarri diogu» aipatzen digu pozez. Berarekin aurkitzen den kontzejala oraindik ere gazteagoa da, 22 urte, eta kulturako komisiotik aparte festen antolaketa ere bere esku izatea tokatu zaio. Iñaki Peñagarikano eta Juan Joxe Uria izan ditugu mintzai-de, elkarriketen parte batetan Felix Altunak ere zenbait zehaztasun egin badigu ere.

Udaletxearen funtzionamendua komisiio informatiboak, permanentea eta plenoan oinarritzen da. «Bai, hitzak oraindik erdaraz erabiltzen ditugu, baina Euskaltzaindiari kontsulta bat egitekotan gara, eta laster guzti horik ere euskaraz izango ditugu. Beno, pauso bat gutxienez emana dugu, orri guztiak elebitasu-

nez inprimatzen baititugu». Alkatea kritikoxeago agertzen zaigu adierazten digunean «bileretan elebitasunez mintzatzekotan gara, baina egia esanda 85% gaztelaniaz hitzegiten dugu. Gure indarra izango da euskarra gehiena erabiltzen duena, mozio guztiak bi hizkuntzetan eramaten baititugu, baina diskusioko momentuan gu geuk ere erdarara jotzen dugu».

Hernaniko udaletxeak onartua eta praktikan jarria du, iadanik, bere funtzionamendu osoa jendea irekita egotea. «Ahotsez behintzat. Botazioa egin baino lehen jende guztiak eztabaida ditzazke gauza guztiak, aktetan ere jendeak esandakoa gordezten delarik. Botoa oraindik ukatua du. HBak benetan errepresentatiboak diren hauzo elkartei botoa ematekoaren alde dago, baina horrek oraindik arazo asko sortzen du.

Dena dela hauzo bakoitzari libre utzi zaio kontzejal bat gehiago bultz bezala berak nahi duen ordezkaria bidaltzeko. Asmoak zabala-goak dira, baina benetazko ordezkaritza lortuz gero».

zorrik ez, baina dirua falta

Estruktura zaharrak utzitako arazo guztiak dituzte sortu berriak diren udaletxeek. «Guk behintzat ez dugu zorrik». Baina zorrik ez izateak esan nahi duen gauza bakarra mila proiektu alde batera utziak izan zirela da. «Eta noski, hemendik gutxira leporaino sartuak egongo gara». Herriaren beharrei erantzuteko nahitaez egin beharreko gauza.

Arazo larriena diru falta da. Añarbetik ura ekartzea nahi dute. «Proiektua egina dago, beharrezko eraiketa bat da, eta ez Hernanirako

Beste denbora batzuk, beste etxe batzuk.

bakarrik, Donostia e.a. etarako ere bai. Baina milioi asko kostatuko da **hori martxan jartzea. Eta hor dago.** Zaharrentzako etxe berri bat egin nahi lukete, baina zaharra konpontzeko adina diru ez dakite subentzioekin lortuko duten. Diru eza, hori da arazorik larriena. Urteko diru hartzea 180 milioi pesetatakoa da. **«Hernanik Seguridade Sozialari hila bete baten ematen dión adinako dirua».**

Ehun eta larogei milioi horien erdia soldatetan joaten da. Edozein proiekturen kostoa hori baino askoz haundiagoa izan ohi da. **«Ez pentsa proiektu haundientzat bakarrik Hernaniko udaletxea diru faltaz dagoenik.** Frontoia pintatzeko adina dirurik ez dugu, faktura asko oraindik ordaindu gabe dago...». Alkatearen begiak, urrutira joan dela, adierazten digute. **«Ezertarako dirurik ez dugu.** Baina hau ez da Hernanin bakarrik gertatzen. Beste udaletxe guztietan ere bai. Horregatik, gure eritziz erabaki zorrotzak hartu beharrean gaude. Ez bakarrik Hernani mailan, Gipuzkoa osoko udaletxeak batuz —eta ahal bada Euskadi osokoak— eta presio sendo bat eginez Madrilek behin behingoz erantzun dezan». Askok azpimarratzeko puntu hau eskatzen digute. **«Dirurik gabe ezin da ezer egin».**

jestio asko, soluzio gutxi

Egunero jestioak egiten dabilta. Delegatu honekin hitzeggin, beste hari presionatu... **«Beldurra ematen dién gauza bakarra herri mobilizazioena da.** Hori ez baldin badago hitzak haizeak eramaten ditu». Eta arazoak, edozein herritan bezala, asko dira. Kultura mailan ez dago ezer eginga eta, eskola zahar batzuetan «Casa de la Cultura» bat egin nahiz dabilta. Erakusketak, zine klub, antzerki gela, biblioteka, mendizale etabarrentzako lokalak izango dituen. Proiektua onartua dute, jende asko, herritar asko lan egiten ari da... Dirua falta.

Anbulatorio berri bat nahi dute. Egun dutena orain dela 19-20 urte eginga da, oso txikia. **«Edifizioa gaizki dago, materialik ez du, egongela bakar bat du, haurrak eta zaharrak elkarturik egon behar dutelarik.** Eskaera konkretoa egin dugu, itxaropena emana ere bai, baina...». Dena dela, herria gai hortaz oso kontzientziatua dago. Duela gutxi

Anbulatorioaren aldeko aste bat eginga dute, manifestazioak, firma bilteak eta hainbat ekintza aurrera eramane dituztelarik. **«Farregarriena zerbait esateagatik, zera da: zaharra eraikita dagoen lurra udaletxearena dela; edifizio berbera ere udaletxeak egin zuen.** Hogeitaz hauek INPEk ez du horregatik sosik ere ordaindu, eta orain ere, berria eskatu zaionean aurpegi oso txarra jarri du. Horregatik beste batzuegana jo dugu». «Delegación Territorial del Ministerio de Sanidad y Seguridad Social» delakoarengana jo dute, eta hor itxaropena behintzat eman diote...

planifikazioa behar

Diktaduraren menpean egondako gauza guztiak bezala, dato zehatzik ez du Hernaniko udaletxeak. Hori konpondu nahiz, Planifikazioaren Komisia sortu dute. **«Egia esan, udaletxe guztiak egin beharko lukete hau, bestela partxeoan jarraitzea besterik ez baitugu egingo».** Edozein eratako proiektuak egiteko planifikazio bat behar da. Zehatz mehakiz dato guztiak ezagutu, gertatu ohi den bezala, handik 5 edo 10 urtetara ez esateko **«zergatik egin zen hau?».**

«Begara, oso erraza da dinamikak eragindako partxeoan erortzea. Askotan gertatzen da. Madrildik parbulario bat egiteko 25 milioi bidaltzen dizkizu (esate baterako). Milioi asko direla eta herriko beharrak zein diren aztertu gabe esandako parbulario egiten duzu, handik denboraldi gutxira konturatzeko behar zenuena EGBko gelak haunditzea zela...».

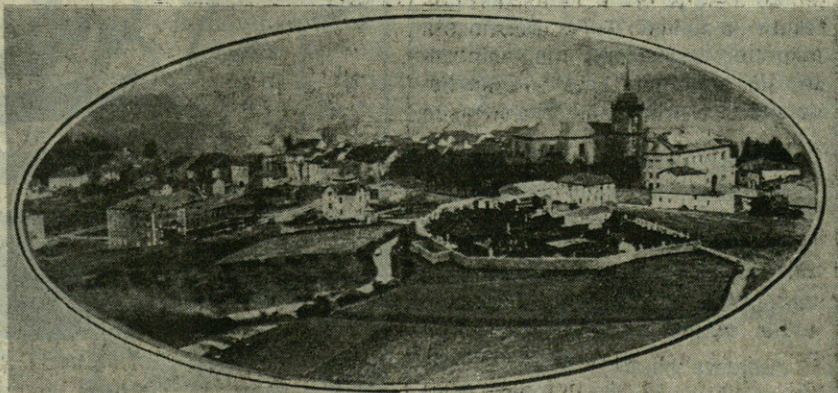
Gaingan dute antzeko arazo bat. Madrilek udaletxe zaharrenekin hitzegina zuen iadanik «Ciudad Deportiva» bat egiteko, 34 milioi pese-

ta aginduz. Trukean, kanpeonatoak antolatzeke behar zutenean, Madrilek ateak irekita izango zituen. **«Arazo larriena ez da hori.** Gertatzen dena da Hernanik dituen beharrak kirol mailan ez direla betetzen "Munich txiki" horrekin. Agian ezetz esan beharko dela... Guk nahiko genukeena askoz ere herrikoia izango litzateke. Egokiako iruditzen zaigu hauz bakoitza aztertu eta han atletismo, futbol zelaia, edo beste era batetako kirola praktikatzeko instalazioak egin. Askok ere deszentralizatuagoa eta irekiagoa iruditzen zaigu».

Eta ez zitzaien inongo arrazoirik falta Iñaki Peñagarikanori esaten zuenean. **«Nahi badute milioiak eman, zergatik ez dizkigute ematen, gero herriak nahi eta esaten duena diru horrekin egiteko?».** Baina Madrilek ez du sekula, orain arte behintzat, dirua honela eman, eta beldur gara hemendik aurrera ez ote duen hildo berdinetik jarraituko.

Diru falta, diru falta. Hori da arazorik latzena. Beste guztiak gainditzeko prest agertu zaizkigu udaletxe berriko partaideak. Ilusioz eta itxaropenez beterik. Jendearekin bat eginez lortzen dela adieraziz, jendearen nahiak betetzeko prest... **«Baina proiektuak egiteko inongo aukerarik ez badugu, hobe hemen-dik alde egitea».** Amorratio nabaritzen zen hitz hauek. Nahi bainan ezin. Udaletxeak kate luze eta konkretu baten azken pusketatxo direnez gero, oztopo guztiak bere gain sentitzen dituzte. Agintarik ez —beno, garrantzia duten gauzetan behintzat—, dirurik ez... Honela gaude herria bere atzetik duten udaletxe berriak.

P. IPARRAGIRRE

Txantxillako kanposantua. 1915ean itxita izan zen.

haurren urtea eta enziklopediak

Bakarrik nago etxean txirrina jo dutenean. Atea ideki eta nere aurrean hogeitabost bat urteko mutila daukat, ezpainetan irriparra, «arratsaldeonak» eman ondoren, buruz ikasitako roiloa jaurtikitzen didalarik, segundurik galdu nahi izango ez balu bezala:

—Etxeko jauna?

—Hala dirudi...

—Seme alabarik?

—Bai. Bi urtetako mutiko bat...

—Jakingo duzun bezala aurten «Haurren Urtea» ospatzen ari da nazioartekoka. Haurrari orain arte eman ez diogun garrantzia eskaini nahi zaio. Beraxe da etorkizuneko euskarria. Honexegatik, galdeketa bat egiten ari gara haurraren gaineko eritziak zeintzu diren jakiteko. Eskertuko nizuke erantzungo baze-nida.

—Bota, bota...

—Telebista ala liburua?

—Liburua.

—Gairen bat konkretuki?

—Bai, euskalduna testuinguru za-bal batetan.

—Zer da orain irakurtzen ari za-rena?

—Barkatu baina barruan eserita hobeto egingo gara. Igaro zaitez... Zertan genbiltzan?...A!, bai; orain irakurtzen ari naizena; Mahomarena amaitu ondoren, Xabier Gereñok idatzitako Napoleonen biografia.

—Hiztegi ala Enziklopedia bat au-keratu beharrean, zein hautatuko?

—Zer nolako beharra dudanen arauera, jakina.

—Bai, baina, aipatu bat...

—Galdera hauek «Haurraren Ur-tea»-rekin zerikusirik duten esan nahi didazu, mesedez?

—Gure haurrak hezkuntza serio batetan inplikatu behar ditugu...

—Eta Hiztegi edo eta Enziklope-dia baten bitartez lortuko duzula-koan al zaude?

—Hiztegia ala Enziklopedia?

—Enziklopedia, zerbait esatea-rren...

—Ederki! Begira gure argitalda-riak ateratzen berri dituenak... Gai bat? Historia?... Espainiakoa ala oroko-rra?...

—Espainiakoa ez dut ezagutzen eta ez dut uste zureaz baliaturik ja-betuko naizenik.

—Hona hemen gure editorialak Espainiako Historiaz ateratako En-ziklopedia mardula. Sei tomatan ha-si iberoetatik eta gaurdainoko kon-daira azaltzen dizu, zoragarritzko la-rruaz koadernaturik. Cid, Errege Ka-tolikoak, Inkisizioa... Errepublikak... dena. Laurehun argazki edo marraz-kietaz orniturik, Enziklopedia honek ordu ederrak ematen lagunduko di-zu. Hilabete gutxitan inork baino gehiago jekin zenezakeen Historiaz.

—Arren erantzun bat: zer, ikusi-rik du Enziklopedia honek «Haurren Urtea»-rekin?

—...

—Begira; liburuak ez ditut metroz erosten. Nere liburutegiko apalak ale erabilgarrietaz beterik ikusi nahi ditut. Enziklopedia eta antzerakoak Liburutegi Publikoetan balegoz ez litzaiguke irakurketa hain garestia irtengo. Enziklopedia kontsultaliburu izan behar dugu eta, tamalez, gure etxeetan ez da kontsulta hori sarri ematen. Gaur, Liburu Eguna denez elkar hizketa egin diote Gipuzkoako Liburusaltzaileen Lehendakariari eta berak esan duenez, Udaletxeentzat Diputazioaren urteko dirulaguntza ez da bi milioetara iristen. Gipuzkoako Eskola batetan urteko liburuak erosi ahal izateko 1.500 pezetako atala kendu dute aurrean...

—Ez nekien gaur Liburu Eguna zenik... (Azken esaera hau, liburusaltzaile batengandik datorrenez, nahiz eta gezurra dirudi garbi aditu nion mutilari). Baina, zer liburu erosiko zenuke gaur?

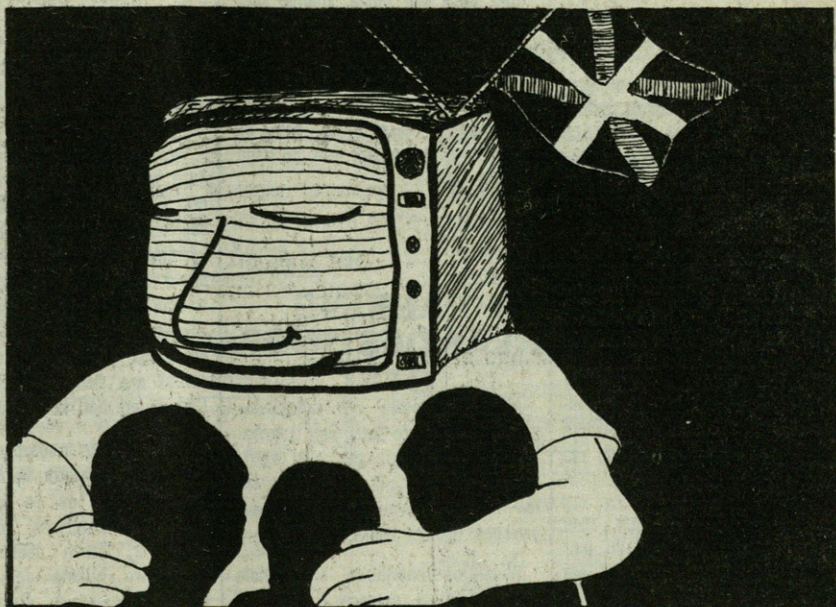
—Dirurik banu, RIEV osoa.

—Rie... zer?... Beno; ba noa...

Mutilak bisitatutako beste etxe batetan etxeoandreari, berrogeitahamarrek beterik dituenek, soldadutzara joan behar duen semearentzat eskaini zion neri sartu nahi zidan Enziklopedia. «Haurren urtea» espakutuko ote soldaduak?

Lerro hauk ez dezaz mutil honen kontra. Bere zeregina —salerosketan maixuak erakutsitakoa agian— betetzen ahal duen hoberen ematen baitu eguna. Baina zilegi ikusten ez dudana helburua lortzeko bitartea da. Haurraren izenean berarekin loturirik ez duena eskaintzeak gure ezjakintasunaz aprobetxatu nahi direla ematen du. Eta honek ez digu bat ere laguntzen zulo beltz honetatik irten gaitezen. Irakurtzen saiatu behar ditugu gure buruak. Baina geuk joan behar dugu liburura eta ez alderantziz. Bestela liburuak erosi egingo genuke liburutegiko apalategian utziz, noizbait handik, hautsez beterik baina zabaltzeke, zaku batetan ganbarara eramateko.

JOSE MARI VELEZ DE MENDIZABAL

ai telebista!

Tudelan gertatu diren gertakizunak direla medio TVEren jokaera maitzurra edo asmoak behintzat azpimarragarriak ditugu. Asmo guzti hauen helburua garbi dago: interes konkretu batzuren alde jardun nahiak eta beharrak, bultzatzen ditu jokabide hauetara. Mundu guztiak iturri horietatik edan dezala nahiko lukete.

Orain egun batzu, telebistako programa batetan zera esaten zen: telebistaren kontrol herrikoi baten gabe ezinezkoa zela benetazko demokrazia batetan amestea. Are gehiago, kontrol hau erabatekoa izan beharko zuela, gizartearen lanean jarduten zuten talde guztiek telebistan parte hartuz edo eta beste hitz batzuren bidez esanda, edozein ideologitako jendeak parte har dezakeela.

Zenbait leku eta aldetan euskal, euskadin eta euskaldun telebista baten premiaz mintzatzen da jendea. Hau jakinik, arazo horrek duen garrantzirik zati bat behintzat kontutan hartzen ari direla dirudi. Estatutoan EKNren ikuspegitik eta baita datozen munduko futbol txapelketaren asmoetatik, arazo honi nola halako erantzun bat emateko zirriztuak irekitzen ari direla, bistan da.

Bainan gaur Euskadin, eta gauzak garbi jartzearen, ezin dezakegu nahasketa gehiago sortzen lagundu. Hemen, telebistak euskal nortasunaren birsortzean lan berezi eta garrantzizko bat du. Berreuskalduntze lanean leku berezi bat du gure Herrian, hau baita une honetan dugun arazorik latzena. Hala ere, ikus dezakeguna besterik da: era honetako oso planteiamentu gutxi dago, bestalde, ezer gutxiren truke edozer gauza lortzeko prest daudenak barra barra aurki genitzake.

UZTARGILE

MEDAILARIK EZ

Antonio Vega de Seoanerentzat erantzuna (833. zenbakian IRAKURLEAK MINTZOan azaltzen dena).

ADEGUILren bonbari buruz erantzunik behar baduzu, ez dudala onhartzen esango dizut, baina ez hán bizi den jendearengatik bakarrik, nahiz eta horrek izugarritzko garrantzia izan.

Hemen askotan ekintza harmatuak halan halan txalotzen dira, barruan dagoen problema aztertu gabe. Benetan gure buruari galdetu beharko genioke ia halako ekintzez langileen mugimendua eta erakundeak aurreratu egiten duten ala ez. Agian ekintza honekin langileek erakundeak eta azken finean gure klasea indartu eta konzienziatuagoa ateratu al da?

Ez du jendeak egin behar zuen ekintzaren lekua artzen, ez du jendearengan «aingeru salbatzaile eta apezuala» mitoa sortzen; eta halaxe gero problema gogor eta zail baten aurrean, jende askok besoak gurutatuak halako ekintza itxoegingo du, gero txalotzeko; baina gure askata-

sunagatik ezer egin gabe, txalo txiki batzuk ezik.

Hau dena eta beste aldetik kontatu gabe zenbat zailtasun eta traba langileen arazoetan bere momentuan sortu izan zuen, eta patronalari zenbat laguntza eman zion.

Horregatik, nere ustez ezin da halako ekintza onhartu eta gutxiago medaila eman.

MIKEL G.

DNI: 15.873.531

PARKING KLANDESTINOA OTE?

Mundu aurreratu eta «zibilizatu» honek duen arazo larri bati soluzio-bidea arkitu diotela eta, zuei eskribatzea okurritu zait. Depaso patentea ere zuei eskainiz, jakindu dut ba zuen egoera larriaz.

Badakizue energiaren krisia dela munduak duen arazorik inportante-ena, baino hurrengoak kotxeak nun aparkatu ez jakitea da dudarik gabe. Ikusi besterik ez daukagu jardinetan, belardiak kotxez beterik,

aloetan sarturik, kaleetan batzuk besteei pasatzen uzten ez dietela. «El caos» ezta? Orain artekoan akort?

Bueno ba, Egia hauzokoa nauzute eta hauzo hontan sistema berri baten bidez derrepente prolema hori soluzionatua daukagu.

Egun batez goizeko hamabiak inguru kartel batzuk agertu ziren. Hau ere jakingo duzue noski, prentsan eskribitzerik ez dutenek paretetan kartelak eskribitzeari eman diotela afizio biziz, alegia. Bueno ba karteletan arratsko 8tan manifestazioa zegoela jarri zuten. Eta arratsaldeko bostetatik aurrera kotxerik ez! Gerotik ere beste batzutan gertatu izan da eta beti kriston erresultadua.

Bentajak eta eragozpenak ba ditu noski. Alde batetik herri hontarako oso aproposa da ez baita sekula falta manifestazioak konbokatzeak arrazoirik. Azken denbora hauetan eguneroko hilketa dela edo gure F.O.P. estimatuen disparaten bat, beste alde batetik eskariak erruz, beti izango genuke konbokatoretarako arrazoiren bat. FOPak ere hemen izango ditugu per secula seculorum,

ez? Hortaz sistemaren egokitasuna garrantziaturik daukagu.

Gauza txarretan manifestanteen biraoak entzun beharra. Hori ez dio gu soluziorik arkitu, FOPen aurkako defentsa bakarra kentzen zaiela ta. Baina ez dirudi oraingoz behintzat arrazoi honek kotxe-jabe txukun kuldadoso hoiek konbentzitzeko arrisurik dagoenik.

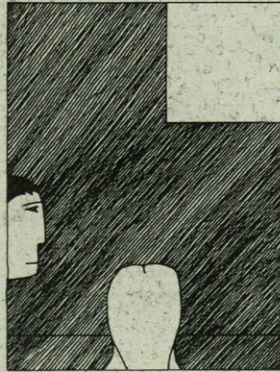
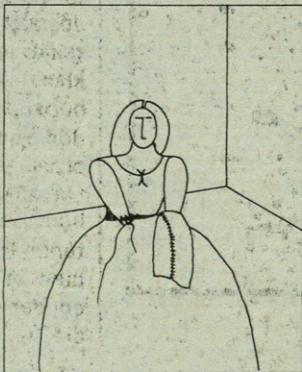
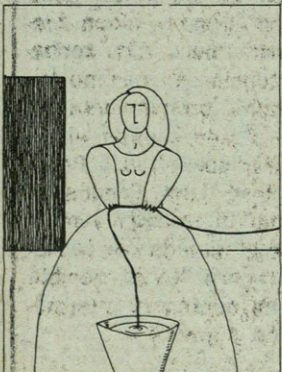
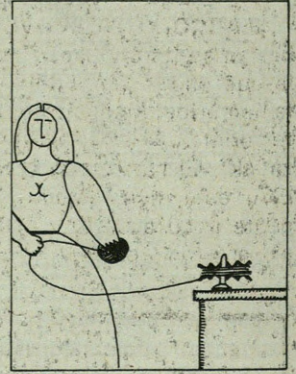
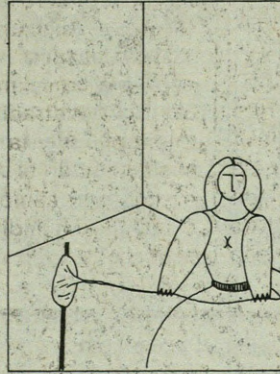
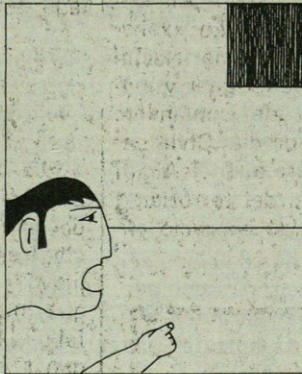
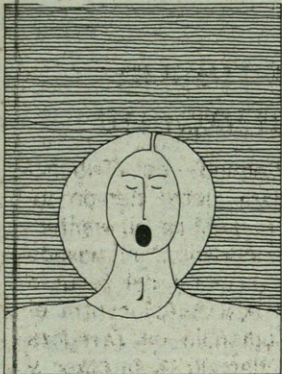
Hortaz barakizu: kotxez gainezka dauden hauzotan karteltxo bat eta kito.

Kontuan gauza bat besterik ez da hartu behar. Ez ditzala inork hauzoko jardín eta parkeak erreibindikatu. Zeren orduan ez dutela nun kotxea sartu eta parke jardinetan sartzeko izugarritzko mania jartzen zaie. Eta hara! kotxe guztiak belardi eta loreak izorratzen.

Bueno, gaurko nire aportazioa bukatuko dut. Ez, ez, ez eskerririk eman, borondate handikoa naiz eta, halako faboreak egitea ohitura besterik ez da.

ANTXON BASTIDA

m.artola

-oi, Pello, Pello,
logale nauk eta
jinen niza ohera?
-irun ezan eta
gero, gero, gero,
irun ezan eta
gero, gero, bai.
-oi, Pello, Pello,
irun diat eta
jinen niza ohera?
-astalka zan eta
gero, gero, gero,
astalka zan eta.....

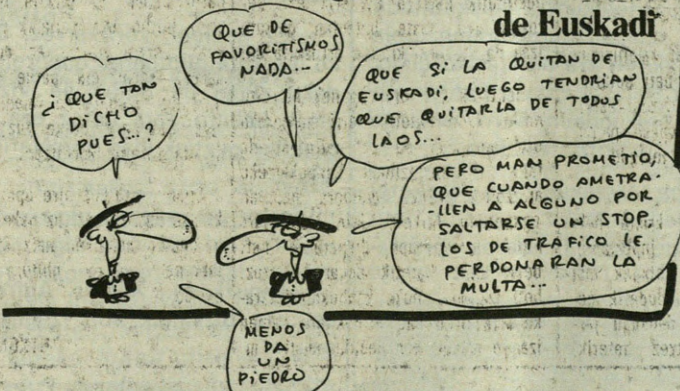
oiloa eta prefeta

«Purra...! Purra...! dio laborari etxeko etxekandereak deitzen duenak puallera eta botatzen diolarik ahurtraka ogi bihia edo artoa» aipatzen dute «**HERRIA**» aldizkariako lagunek 1.501 zenbakian, geroxeago ondorio harrigarri batetara iristen direlarik: «Zer diferentzia da etxe-ko andere eta prefetaren artean?

Biak purraka ari dira, bata oiloeri, bestea errefusiatueri. Bainan lehenak egiazko ogia edo artoa eskaintzen eta emaiten du, besteak aldiz "carte de séjour" delakoak eskaintzen bainan "sauf conduit" batzu emaiten lekien husteko dretxoarekin zortzi egunen buruan. Nork iretsi lezake holakorik? Oiloek segurik ez, oilaskoek nahi balinbadute.»

Petición del Ayuntamiento de Pamplona

Que la Policía se retire de Euskadi

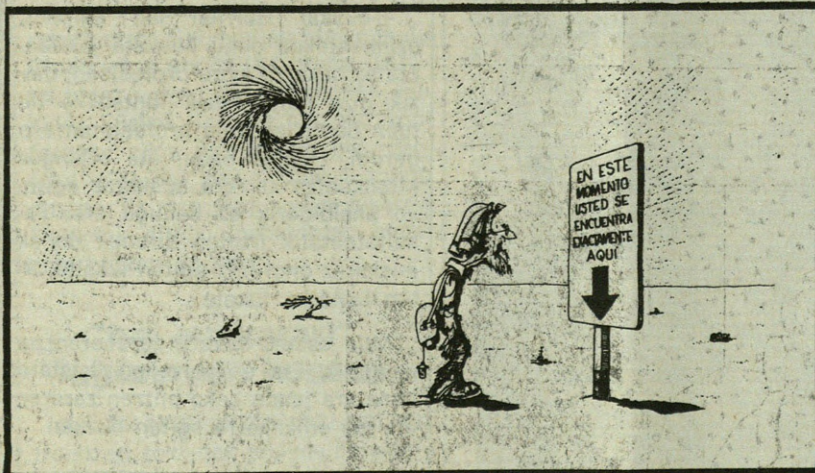

EL PAPUSen 265. zenbakitik hartua.

"xehe- tasunak tuterakoaz

BLANCO Y NEGROren 3.502. zenbakian argitaratutako «Confidencial: lo que dijo Ibáñez Freire a los parlamentarios. Medidas contra el reto terrorista» erreportajetik hartutako zatiak: «El número de comandos de ETA está aumentando, pero con gente poco avezada. (...) Entre los extranjeros residentes en España

hay auténticos terroristas.» Eta Tuterako gertakizunei buruzko «xehe-tasun» batzuk: «La Policía Nacional tenía como misión vigilar y evitar la penetración de comandos, mientras que la Guardia Civil debería regular el tráfico. (...) Algún orador hizo apología del terrorismo e incluso un individuo apareció encapuchado.»

EL JUEVESen 107. zenbakitik.

euskadiko lehena

MUGA aldizkariaren 1. zenbakia-
ren «El estatuto de Gernika. Entre la violencia y la incomprensión» lanetik: «(...) El Estatuto de Autonomía era, y es hoy, sin duda, la medida política más importante que puede instrumentarse para atender a las reivindicaciones del pueblo vasco y contribuir a la tan mencionada normalización de la convivencia política y social en Euzkadi. (...) Era claro que el Gobierno prefería encarar en primer término el Estatuto Catalán para poder abordar después el vasco —más duro y conflictivo— con un precedente que en ningún caso sería posible superar. Por ello, si se desea evitar esta situación, había que recortar al máximo los plazos de elaboración del Estatuto Vasco, para que, a pesar del lógico interés de los partidos catalanes y del erróneo criterio del Gobierno, fuera el primero en ser discutido e implantado, marcando, de este modo, la pauta de las Autonomías en el Estado español.»

askatasun adierazpena

«La Sala Segunda del Tribunal Supremo tardará cierto tiempo todavía en hacer pública su sentencia tras la celebración, el pasado jueves 31, de la vista del recurso que interpuso ANDALAN contra el fallo de la Audiencia de Zaragoza que había condenado al director y otro periodista de nuestro semanario por un delito de injurias leves contra el director general de la Caja de Ahorros de Zaragoza, José Joaquín Sancho Dronda», zioen Aragoiko aldizkariak bere 221. zenbakian: «La sentencia del máximo tribunal sólo podría pronunciarse en dos sentidos: o bien aceptar el recurso y declarar absueltos a Pablo Larrañeta y José Luis Fandós, o bien desestimar el recurso y mantener la condena dictada por la Audiencia de Zaragoza. No es posible en derecho una sentencia intermedia, ni tampoco superior.»

medikuntza VII U.E.U.n

Udako Euskal Unibertsitatearen Ikastaroen berri emateko asmoz, Medikuntzako Ikastaroari tokatu zaio txanda.

Sail honetako zenbait alderdi argitzeko, Bittori Astobizarengana jo dugu. Bizkaitarra dugu berau, Zaratamoko herrian jaioa. Bilboko Medikuntza Fakultatean egin zituen ikasketak, 1974.ean karrera bukatuz. Orain, Basauriko Anbulategian, Medikuntza orokorra sailean, egiten du lan. Bestalde, U.Z.E.I.ko Medikuntza Hiztegiko lankidea ere badugu eta U.E.U.n azken bi urteetan aritua.

Eta besterik gabe, Bittoriri galdera batzu eginen dizkiogu.

—Noiztik ari zarete Medikuntza-koak U.E.U.n?

—Nik dakidalarik, azken bi urteetan bai guttienez. Orain bi urte, zenbait eritasuneri buruzko Ikastaroa egin genuen. Iazkoa, aldiz, monografikoagoa izan zen, Profilaxis odontologikoa eta Elikadurari buruz aritu baikinena batipat. Ustaritzeko denboretan ere, orduan egiten zenez, zenbait hitzaldi orokor eman zituen Patxi Letamendik, entzun dudanez.

—Eta aurtengorako, zer asmo duzue?

—Medikuntza alorreko puntu konkretuei, nahiz eritasunei, nahiz diagnostiko eta tratamenduari baino gehiago. Medikuntzaren ikuspegiari buruz arituko gara.

—Zerk bultzatu zaituzte horretara?

—Medikuntzaren planteiamenduan aurkitzen ditugun hutsuneak nabarmenak dira eta aski ezagunak mundu guztiarentzat. Tratamendu medikoa edo eta Ospitale eta Erresidenztzietan gaixoak pilatzea baino zerbait gehiago izan beharko luke medikuntzak. Lehen mailako atentzioek eta osasun publikoak duten garrantziaz arituko gara batez ere. Nola bait esateko, Medikuntza integrala izango litzateke Ikastaroaren ardazta. Medikuntzako Fakultateetan eta

geure eguneroko praktikan ez digute ezer eman hontaz. Beraz, hutsune hau nolabait gainditzeko saiatu nahi genuke. Hildo honetatik, medikuntza sozializatua duten nazioek, arazo hau, medikuntza ikasketetatik hasi eta osasun publikoraino, nola bideratu duten ere adieraziko dugu. Britainia Handia, Estatu Batuak eta Txileko erakundeek berri emango dugu, erreferentzia modura.

—Beraz, Medikuntzako ikasketei baino Medikuntzako profesiori lotu zarete gehiago Ikastaroa prestatzean?

—Gure karreraren, beste edozeinetan bezalaxe, ikasketek duten ga-

rrantziari ezer kendu gabe, bai ikasleek eta bai profesionalek dugun mentalitatea aldatu beharraz ohartu gara. Funtsezko arazoa deritzogu eta horregatik aukeratu dugu gai hau.

—Izan duzue mediorik gaia prestatzeko?

—Ez gehiegi, zoritxarrez. Berrizko ikerketa pilotaren ondoren egin dako «Plan de Salud de Vizcaya» lanaz baliatu gara batez ere. Dato praktiko guztiak Plan horretatik jaso ditugu.

—Nortzuk prestatu duzue Ikastaroa?

—Gipuzkoan, Xabier Agirre ari da, eta Bizkaian, Jon Izagirre eta neu.

—Zer luze-zabaletako Ikastaroa antolatu duzue?

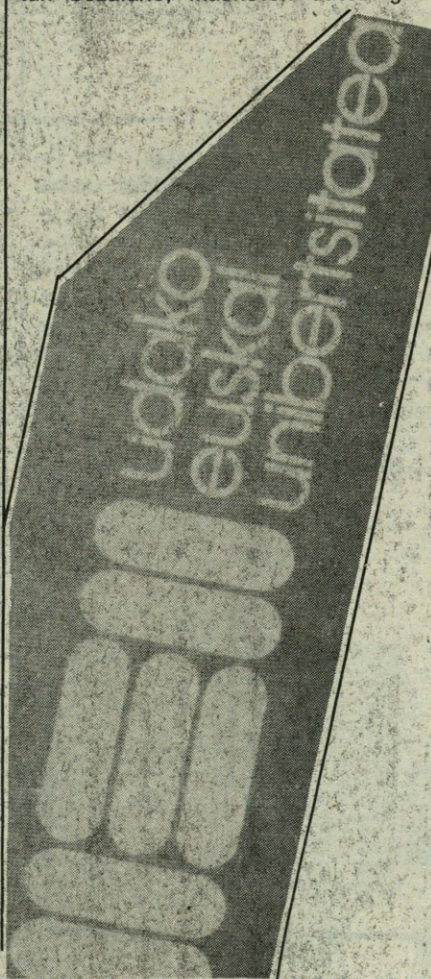
—Gure Ikastaro honek ez ditu U.E.U.ko egun eta ordu guztiak beteko. Eta hau, bi arrazoiengatik. Batetik, horretarako bezainbeste material egokirik ez dugulako eta bestetik, Medikuntza Sailean bereziki arituko garenok, U.E.U.ko beste ihardunaldi batzutan ere partaide izateko aukera ukan dezagun.

—Azken galdera bat, Bittori. Zer garrantzi ematen diozu Medikuntzako profesioan, euskara jakiteari?

—Euskal Herrian lan egiteko, ezinbestekoa dugu euskara jakitea. Eta ez bakarrik gure profesioan, baizik giza harremanak funtsezko dituen beste edozein profesiotan ere berdin. Honela bada, eta oraingoz Medikuntza karrera euskaraz egiteko ahalbiderik ez badugu ere, Fakultateetatik irteten direnek denek euskaraz ongi hitz egiten ikasita, irteten beharko lukete.

Mila esker, Bittori, zure erantzunengatik. Eta ea aurtengo Ikastaro honetara jende asko biltzen zareten eta lan emankorra egiten duzuen.

EZTETZAGA

"bai euskarari" orain ipar Euskadin

Ikastolen diru-biltze kanpainaren erresultatuak ez dira oraino ezagutuak eta ia heltzen zaigu «Bai Euskarari» agerraldia Iparraldean. Ekainaren 3an jaialdi handi batez hasi zen eta 30ean bururatuko da, Garazin, Detxepareren sor-lekuan.

euskal kultur oldarra

Holako kanpaina baten atarian, kultur mugimenduaren gain ikustea ez da alferrikakoa. Urte aintzeko erdi-hiltzearen ondoan, eta urte ilun horietan egin den lan ixil eta izigarriari esker, gaur, euskal kultura berpiztu da Ipar Euskadin. Leherpen kultural baten aintzinean gaudela erran daiteke. Kultur ofizialatik kanpo sortu da mugimendu hau, kontra kultur herrikoia bat eraikiz.

Aurten izan ditugu Hendaia, Hazparne, Baionako ZUP eta Baigorriko euskal kultur asteak, pastoral Xiberuan, Dantzari Tiki Ustaritzen, Herri-Dantzari, Olentzeroak, ihaute-riak, Faustinen egun... Leku aini-tzetan antolatu dira kantaldiak, dantzaldiak. Antzerki taldeak ari dira muntatzen. Gau eskolak zabaltzen eta indartzen dira, bereziki hirietan, eta hori fenomeno berri batetik ez da bereizten ahal: euskararen, eta orokorkiagoko euskal kulturaren aintzinatzea itsasagiko hirietan, toki urbanoetan. Gehienetan Maisons de la Jeunesse eta de la Culture - MJC-en bidez egiten da: Balichonen adibidez Euskal Herriari buruzko kon-ferentzi ziklo bat, korala bat, dantzari talde bat, gau-eskolak antolatu dituzte. Ekintza guzi horien lokarria Ikastolak ditugu, gehienetan heien alde biltzen da sosa.

"bai euskarari" ingurumen hontan

Nehork ez du mugimendu hau kontrolatzen, tokikoek tokikoa daramate aintzina. Borondatez eta fedez, Euskal Herriaren fedea, bereganatu du abertzale jendeak Ipar Euskadiko bi-zi kulturala. Horren ondoan iniza-tiba batzuk sortu dira. Lehena Xarta

Kulturala dugu eta haren helburua, promesa eder eta gogokizun on faltsu pilo batek gordeturik, euskal kulturaren berpiztearen kontrolatze eta geldiaraztea. Alde hortarik ez da deus onik espero behar.

Beste bat IZAN taldeak proposa-turiko erreferenduma dugu. Euskal

departamendu bat eta euskarari bu-ruz dateke, herriko etxeek antola dezaten asmoa dute. Helburua, xi-frak eskutan jendea abertzaleekin bat datorrela frogatuz, euskararen-ganako tratamenduaren hobetetze bat ardietsi estatuarengandik. Ezta-baida gogorak esnarazi ditu pro-posamen horrek, ezker abertzaleko militanteak ez dira ados: «ez zaigu euskararen salbatzeko eta herriaren kontzientizatze erreferendum ba-ten egitea bide egokiena denik ba-tere iduritzen. Gaur kritikatzan di-tugun hauzapezek bihar heien «eus-

Amuriza eta Lopategi, Hegoaldekoan bezalaxe, Iparraldeko "Bai euskarari" kanpainan ere izan dira.

kaltasuna» irakusteko froga ona izanen dute eskutan. «Nik antolatu dut erreferenduma ene herrian»; errexa izanen zaie gure (ezker abertzalearen) baztertzeara. Baina, beharbada kausituko dute solaskide egoki bat IZAN taldearengan...»

Bi iniziatiba eta nahiz iturri ezberdin, biek leherpen kulturala bereganatu nahi.

Dena den, hor dugu «Bai Euskarari» kanpaina, zeinen helburua «ez da sosen biltzea, baizik eta herriaren kontzientizatzea». Erraiten ahal da abertzaleek eginiko kanpaina handiena izanen dela. Karrikako gizon-emazteak hunkitu behar ditu, orain arte euskarari eta euskal kulturari biziki axola izan ez zaizkienak. Ez da iraultza bat espero behar, ez baita hilabete batez hainbat alienaziozko urteen ondorioa kentzen ahal. Baina segur da oldar kulturala azkartuko duela, oiharri sendoagoak emanez. Leku ezberdinetan egiten den lana koordinatuz eta ekintza horiei itxura orokorrago bat emanez, jende gehiago arduratuko da euskal herriaz, euskal arazoaz. Dinamika berri bat eman liezaioke kultur mugimenduari.

kanpainen puntu garrantzitsuenak

Ekainaren lau asteetako lau tema doazkie: «Nor gara gu?, Zer gara gu? Euskaldunak gara gu?»; «Gu gero eta euskaldunago» (turismari zuzendua, helegia besteak onhartzen ditugu baina gauden gu); «Herri bat: Euskal Herria, mintzaira bat: Euskarari»; «Zuk ere erran Bai Euskarari». Tema hauk afixen bidez eta asteoro behin EGINek (bi aldiz) eta DEIAk (beste bi aldiz) agertuko duten astekarren bidez zabalduko dira. Iparraldean egunkari bat baizik ez da eta gainera eskuindarra. Herri irratirik ere ez da, bakarrik Irrati «nazionala» eta uztén dizkigun minutu laburrak. Astekariak 30.000 aletan tiratuko dituzte (papera bakarrik ordainduko zaie) eta kitorik zabalduko dira. Biziki laguntza eskergarria beraz EGINek eta DEIAk ematen digutena, horrela etxe bakoitzean sartuko da kanpaina. Bestenaz jatzeko tresneria izanen dugu: eranskailuak, kamisetak... Eranskailu berezi bat egin da sal-tokiendako «Hemen euskaraz mintzatzen da».

kiroletatik olerkira

Hilabete batez «Bai Euskarari» temaren inguruan animazioa egiteko taldeak sortu dira herri eta haurtegietan. Ez da eginen den ororen berri ematen ahal eta ekin-tza batzu bakarrik aipatuko ditugu.

Baionako Baichon haurtegian lehen euskal kultur filmazale astea antolatu da 12tik 19arte. Xiberotarrak proposaturik marrazki, olerki eta historio sariketa bat eginen da, ikastêxeetako ikasle guzietan parte har dezaten. Agian frango gazte ariko da eta idazle eta olerkari berriak ezagutaraziko ditu edo bederen bokazioak soraraziko.

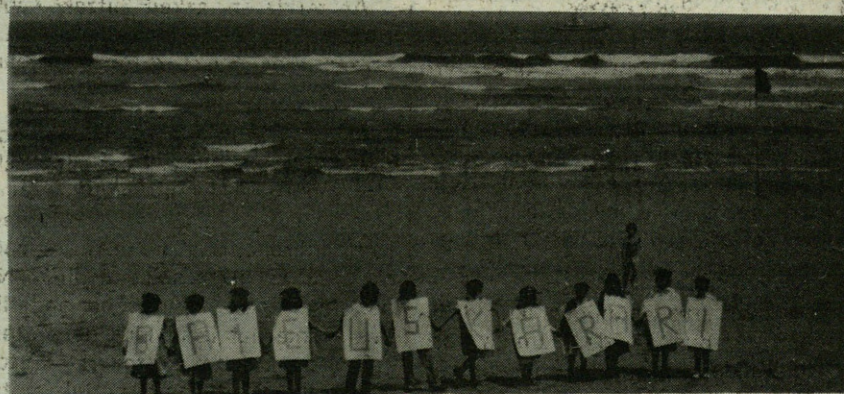
Konferentzi sail frango izanen da, ikastoleta, euskaraz, ekonomiaz... Ikusgarriak ere ez dira faltako herri eta hirietako plazetan, festa aire bat zabalduko da (musika, dantza, kirolak, kantuak...); programa onak preparatu izan dira hala nola Usaritzen, Hazparden nun aste-hondar

guzietan bada zerbait. On deritzagu hilabete batez halako euskal giro batean higitzea, bereziki itsasagiko jendearendako, heiek euskal kulturaz daukaten irudia arrunt folklorista delakotz. Ikusiko dute euskal kultura bizi bizian dela.

azken festa ekainaren 30ean

Hilabete honi bururatzea emanen zaio Garazin, Detxepararen esaldia tematzat hartuz «Euskar, jagi hadi plazarat». Ideia bat zabaldu da egun hortarako: Garazira joateko bizpahiru autozko kolumna antolatu (Hendaia, Mauletik...) herri guzietan pasatuko lirakeenak tenore berean Garazin elkartzeko. Hor jaialdi handi batek markatuko du «Bai Euskarari» urratsa. Beste ideia batzu ere aintzintatu dira, honela zenbait politikorekin mahai borobil bat eta uste dugu herri izorratu honetan, ekintzetan salbu, politikari guziak euskararen alde direla.

ASTEMA

BAI EUSKARARI

SUPPLEMENT de HERRIA N° Commission paritaire 24-518

Directeur de publication: P. Lafitte, 11 rue Jacques Lafitte, BAYONNE

Euskaltzaindia L'Académie de la Langue Basque

Euskal Akademia bat, aspaldian eskatzen zuten euskaltzaindik «Euskararen oinarriak, jatorria, funtzioak, hasierak...» (1824) (1852). G. Adria (1809) aitaren zuzen gisa Euskal Akademiaren buru izan zen. Akademiaren 1910 an, Oñazko biltzar lehenaren ondoren eratu zuten EUSKALTZAINDIA, baina euskararen bultzatzaile berrak. Hestapenaren Euskaltzaindik 12 ziren: geroztik emandatu dira. Oñaz 24 lehen eta 12 bigarrenak geroztik. 147 laguntzaile. Ez eze ba duten 300000 euskararen erabilera berrak. Hestapenaren Euskaltzaindik 12 ziren: geroztik emandatu dira. Oñaz 24 lehen eta 12 bigarrenak geroztik. 147 laguntzaile. Ez eze ba duten 300000 euskararen erabilera berrak. Hestapenaren Euskaltzaindik 12 ziren: geroztik emandatu dira. Oñaz 24 lehen eta 12 bigarrenak geroztik. 147 laguntzaile. Ez eze ba duten 300000 euskararen erabilera berrak.

Astero boletin bat ateratzen da dagokion temaz hitzegiteko.

"ama", antzerki berria

Aurten Iparraldean, ikusi dugu Daniel Landarten antzerki berri bat. «Ama» deitzen da. Irisarriko Iturri taldeak antzeztu du.

Irisarriko taldeko jendea ikusi dut. Antzerki berriaz solas egitean, aitor-tu didate harrituak egon direla nolaz nehon ez den aipatzen aldizkarietan, nehon ez den kritikarik agertzen...

Gogoetan daude ea kulturak ez duen gehiago baliorik? Ea antzerki-az ez den gehiago nehor axola? Ea «Amak» ez duen aipamenik ere merezi? Zer nolaz egon ote dira guztiak isilik?

zer dion antzerki berriak

Antzerki honek familia bat aurkezten digu: ama bat, bere hiru haurrekin. Ama adinean han hara joana, eta haurrak helduak. Landartek erakusten digun familia hau, duela hamar urte erakutsi zigun bera da. Orduko antzerkia «Bai ala ez» deitzen zen, eta hamar urte gutiago zituen.

Hamar urte berantago ikus dezakegu zer bilakatu den familia hori. Nola aldatu diren gauzak. Antzerkian ditugun hamar urtetako aldakuntzak, dudarik gabe, Ipar Euskal Herriaren azken hamar urte hauetako aldakuntzak dira.

Lehen zatia gehienik sozial arazoak osatzen du. Ama xahartuak ezagutu beharko ote du zahartetze bat, ala etxean bizitzen jarraikiko ote da? Jende zaharraz zer egin gaurko gizartean? Ez dute gehiago haien tokirik egitura berriek. Ama honek gaitzetsiko du horrelako zahartetze batetara joatea: «Zahartetze batean ene sartzea, hura ene betikotz erortzea». «Galdatzen du-dan guztia duk: hemen bizitzea», dio bere semeari.

Bigarren zatia, nahiz sozial arazo zenbait gaingiroki hunkitzen dituen, hala nola donadotasuna edo neska mutikoen arteko lokarri mo-

du berriak, militantismo politikoa du gehienik pantatzen: Sindikalismoa, abertzalegoa, kulturaren hautua, militantismo frenetiko... Hor kausi dezakegu Iparraldeko abertzale baten kezka eta galde guztien bilduma.

Hirugarren zatia borroka hartura garamatza... Pottoka deritzaion ETA-ko gudari gaztea geriza eske dabila. Ama bakarrik kausitzen du etxean eta ez dio berehala onartaraziko gorde behar duela poliza gizonak ondotik baitauzka.

Antzerkiaren azken hitzak hauk izanen dira eta amak berak ditu erranen, bi poliza gizonen artean delarik:

Egia. Ni hilik ere berdin du. Pottokak bere bidea segitzen ahal baldin badu segurik. Bai, segitu behar du. Zeren Euskal Herrian Pottokak izanen direno, Euskal Herria ez baita hilen. Ez baita sekulan hilen. Ni bai, hilen naiz. Baina ene ondotik beste ama bat izanen da bere atea zabalduko diona Pottokari. Pottokak, gehienetan maitagarriak baitira. Maitagarriak eta beharrezkoak. Beren begi argi, odol bizi, gorputz lerdenekin, badugu gure Pottoken beharra Euskal Herrian. Sort, altxa eta punpa daitezela beraz gure mendi eta zelaietan, hamarnaka, ehunka, milaka. Oraindik, Pottoka, libertatearen itxurapena baita eta Pottokak lagunduko baitute Euskal Ama libertate osora heltzen!»

"c'est chouette"

«Bai, c'est chouette» izan da antzerkia ikusi duten batzuen komentarioa. «C'est chouette», berte gehiagorik gabe. Ederki zela diote erdal hitz hauek.

Bai, askori gustatu zaio jokolarien lana. On baino hobeak izan direla

hemen komunzki ikusten dugunarekin parekatzen bada. Irisarriko gazteak gero eta errazkiago dabilta taula gainean, gero eta lasaiago. Biziarazten dituzte nornahik baino hobeki antzerkiko pertsonaiak. Eta nolaz ez aipa ororen artetik Ama egiten duen neska, bere papera bihotz barnetik dariolako...

«C'est chouette» zioten ere Iparraldeko super abertzale aintzina-koiek. «Bai, behingoan egiazko gaia hunkitzen diagu. Borroka hartua. Azkenean, heltzen gaituk».

antzerkiaren kezka

Zenbat eta zenbat urtez ez dugu ikusi, teatro mailan, Larzabalen monopolioa. Luzaz bakarra izan da antzerki idazle Iparraldean. Ehunez goiti agertu ditu. Berak mundua nola bizi eta ikusten, halaber agertzen zuen bere produkzioetan: Euskal Herri tradizionala, usuenik nekazari bizi moduaren deskripzioa bere familia zintzoen giro ezagunarekin... eta gazteriak bazterrera utzi du emeki emeki antzerkitara ibiltzea...

Landartek ikus zukeen alderki hori eta erantzun nahi izan dio. Sozial eta politiko gaiak aipatu ditu askoz gehiago, eta bertze molde batez antzerkia gaurkotu du, orainaldian idatzi, oraiko Euskal Herriaren kezka bideak erakutsi.

Dirudi halaz ere, ez duela osoki eskuratu teatroaren berriratzetik erakusten digun giroak badu oraindik lehengoaren kotsutik. Politiko eta sozial problemen agertu behar-rak maizegi testoa idor eta seko egiten dute. Poesi eskasa askotan nabaritzen da.

Larzabal komikoan azkar zen eta harek ematen zion gostu haren antzerkiari. Landartek ez ote luke gaikoa poesia gehiagoko antzerkian, sermoi politikomilitantean baino segurrago?

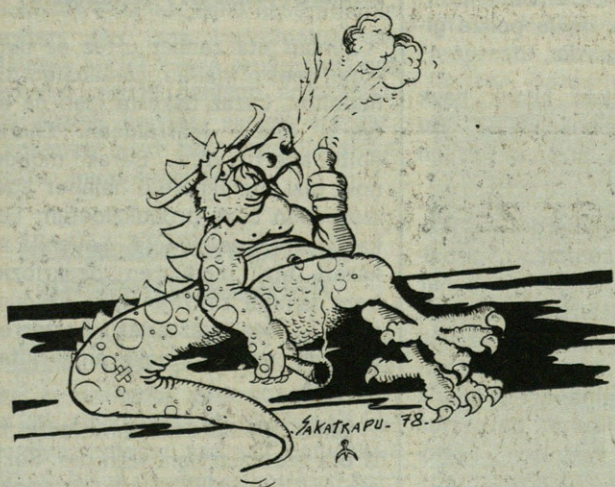
TXINABERRI

haizea taldearen azken ikuskizuna

Huntzak, gaua, aker beltza: mundu xarmagarriaren oihu erogarria, gure tripako xoko ahanzi baten iratzartzalea; «Haizea», musika, barruko sekretoen nahastikatzailak eta azken finean, betiko problema, gizona, argia, itzala, ... arteko muga ilunak.

Argiaren mundua eskolatua dugu: «ba, nik euskarazko klaseak ematen, eta zu? langile nuzu! Ez, eskerrik asko beteta nago, asea eta dena den ez diat sekulan gasnarik hartzen. Ba, sin falta egingo dizut errekadoa. Hola Miren! Konforme seietan betiko tabernan, maite zaitut bai, sarri artio, txad!».

Bigarrena, gaua, itzala, erotismoaren tenore ezkutatua, mtxu! Eta heriotza, lo, etzanik mihisepean, erdi leher eginik, nondik, nora, zendako ote?

Eta bi eremuen arteko no man's land hunkigarri hura, hori, hau, hain hurbila! Ez zirea sekulan buruz buru topatu argiaren bakartate negargarri horrekin?

Eta zu, ez zira ote, galde xorroxtuen lilifloka po-zoinatuan nihoiz haztamuka ibili?

Hegoa heldu da menditik
Zorte gaiztoz dena beterik
Aker Beltza bere tronutik
Irriparrez leher eginik
Jaun beltza goait dago!

Goait duzu Jaun beltza. Eta zu, erantzuna emaitako prest? Ez da hamalau itzuli eman behar gonbidaren aintzinean: Zaude bazterrean! Edo, errondan sar, sar zite ...

Jaun Beltza goait dago
Zaurte ba harekila
libertitzera.

Kantariak, ixiltasuna, euskaraz eta gaztelanez galdegini, otoitz sakreleioa zabaltzen da, argiaren bortatzeko ... argizariaren perekatzaile trebea.

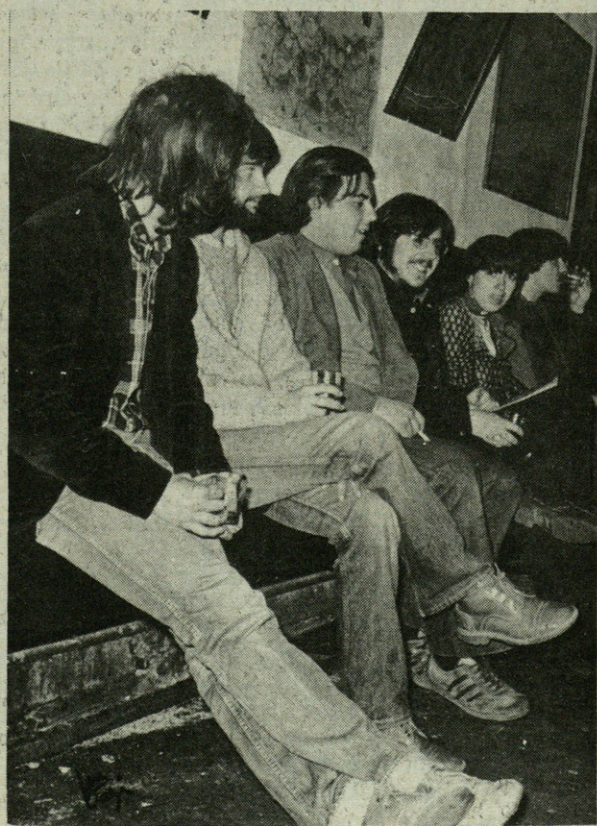
Flautaren urrezko haria, kitarra han nonbait, zuhaitz baten punttan, atzean perkusioen obsesioa, bozaren gonbida, txitximurru deskantsu gaude; eta betan, ezkilek leizea erakusten, hontzak marrumaz, belarrien zola haustkorrak xehakatu artio, Demonioa, itzaleen nagusia, aurrean jauzika, eta akabo, bide hegiti zait jini, aker beltzarren moko kolpe hiltzailea!

Aizu, zein da zure itzala, nola da nere, zure gaua, geurea, zeintzuk dira zure zomorroak eta mamuak, goxoak ote?

Zeintzuk dira ba, zeure barruko sekretoak, horik, nekez ukatzen dituzunak? Argiaren hari luzean nagusitzen, bortizki puskatzen, ixilarazten dituzunak?

Fereka, hilobia aspaldiko ezkongaiak!

Hatzapar ukaldi txar bat zure bular larru goxoan, desio batez zulatze gauren begirada hotza. Zure

hortzak ausikika, izar gorri bat sorbaldan, ortziari itzultzeko plazerraren oihartzuna. Iratxo guztiak ipurdiz gora eta gauaren buruan zer?

Argiak berpizten direnean —argia, estalia berritz—, musikariaren jaustearekin, eta suaren hautsa/itzala itzala bilakatuta zer moduz? Ondo? Ba, puta madre pasatu dut! Eta zu? Untsa?

Kantaria, ausarti, salatari, agertzaille; hura, saltsan, oihuka, besteak barneko partea barreatzen eta ikuslea, barruko sekretoak, lurtean hautsia, mila zati ziztakorretan xirtzikaturik, bere erresponzabilitatearen aintzinean: kritikazak, ukazazu, jo ezazue edo zoazte, aldera hemendik! Parti!

HAIZEA taldearen musika euskal musika ote?

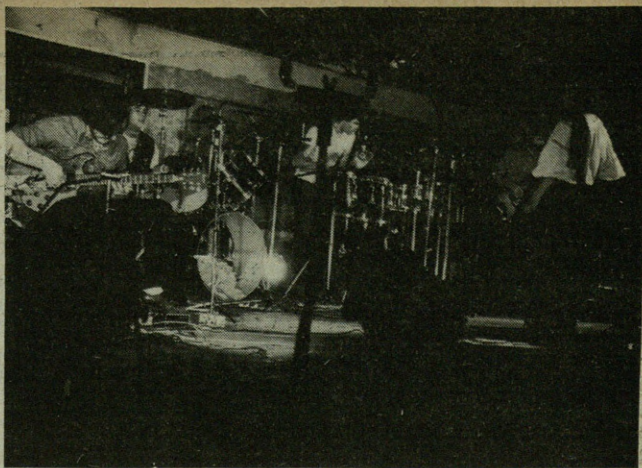
Gure tradizio beltzaren zaintzalea edo gure aintzinako jauregi sakratuaren zikintzale lotsagabea?

Talde apolitiko bat? Non da zuen mezua? Bakar bakarrik beharria xarmatu nahi?

Influentziak: Pentangle, J. Renbourn, Bert Jansch, MARTYN eta abar...? Zuen gustuko?

Edo IZUKAITZ taldearen kantariak erantzun zautan bezalaxe: «Gure musika? Ba, gurea da!».

Segurki galdera ainitz, bainan gordezazu hori negurako, gure herriko festibala gaueko sasoin luzean

denbora xarmanki pasatzeko! Artian, zoazte ikustera.

Eta, zuek, kantariak, sasoina bukatuta, zoazte berritz ogiketa «gaur zerbait bazkaltzeko» nolazpeit, zoazte lan baten bila, euskarazko erakaslea eta besteak, tripa beti nagusi!

«Que voulez-vous la musique basque ne nourrit pas son homme!» erran du korbatahunak (produktoreak), bi pokerren arteko denbora baliatuz... Oi, ze grazia! Asealdiak emaiten duen hori. Noizko malezia?

JON CASENAVE

euskarak behar zaitu (4)

«Euskarak behar zaitu» oso pozik hartu du irakurle askok. Gainera, uste baino arrakasta biziagoa izan du. Hasi eta bertan jaso ditugu erantzunak. Igorleak, gainera, lparretik (oraindik) ez beste eskualde guztietakoak dira. Honek zera adierazten du, «euskal gosea» zabaldua dagoela eta ez dela zorionez «Goiherriko jendearen konplexua», batek baino gehiagok euskarari buruz hori badio ere.

«Benetan txalogarri eta interesgarria deritzait, jendearen laguntzaz, honelako sailtxo bat aurrera eramatea» dio igorle batek.

«Poztasun handiz ikusi dut —dio beste batek— aldizkariaren berregitura, eta honen barruan, «EUSKARAK BEHAR ZAITU» sail berria».

Asko iritxi bazaigu ere, oraindik gehiagoren zai gu. Zenbat eta itzulpen gehiago, hainbat eta aukera hobeak izango baita, gero, frase baliokide egokia hautatzeko.

Hona hemen aste honetako fra-seak:

10. Desobediencia civil.

11. Mayor de edad, menor de edad.

12. Operación filtro.

*Euskarak
behar
zaitu*

Itzulpenak ZERUKO ARGIAra nahiz EGINera bidal ditzaitezue. Edo bestela, bakoitzaren telefonora deitu.

ZERUKO ARGIA. Okendo, 22. DONOSTIA. Tnoa: (943) 42-77-86.

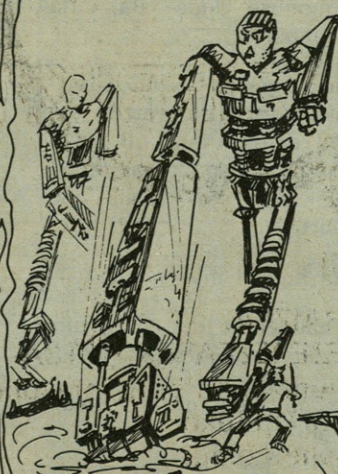
EGIN. Pol. Eciago, 10-B. HERNANI. Tnoa: (943) 55-47-12.

Jon Aztienekoa

BERE INDARRAK HAUNDITZEN SOMATU ZITUEN.
BERE BURUAREN JABE EGITEKO BORROKARAKO
PREST SENTITZEN ZEN...

BURDINEZKO ZAINDARIAREN
AURREAN JARRI ZEN...

EA NOLA
PORTATZEN
HAIZEN!

POMM

KLAN

NO! EZ
DAGO GAIZKI

MEKAGUEN!!
BESTETAZ AHAZ-
TU NINTZEN

ZIRRIKITUTAN

III

HAIZEA,
EZEREZEAREN HUTSA.
Iluntasunaren iluntasunean
aurkitutako
lehen oihua.

Itsasoaren bakartasunik
sortu den
deihadar ikaragarria.

Ahorik gabeko
herri baten
garrasi isila.

HAIZEA,
EZEREZEAREN HUTSA. IV

I
HAIZEA,
INDARRAREN ATSEGINA.
Hire baitan
atseden oinazetsua
aurkitu diat.

Hire barruan
ikusezinezko begiak
ikusiko dizkiat.

Hire arnasan
biziaren hazia
nerenganatu diat.

HAIZEA,
INDARRAREN ATSEGINA.

II
HAIZEA,
OINAZEZKO LURRUNA.
Hire hizkuntza
hire ezerezean
murgildu duk.

Dauzkan doinuak
nere hitz nahastuen
hilobi isila duk.

Hitaz zeuden tantoek
nere malko hotsak
isili zizkidak.

HAIZEA,
OINAZEZKO LURRUNA.

HAIZEA,
GORPUTZA BILUZIK
Udaberriak zapaldurik
hiregan errotuz,
indarra sortu diat.

Eguzkia menperatuz,
ia hitzik gabe,
higandik kanporatu nauk.

Elur mahatsa zanpatuz
bizi ardo garratza
eskaini diat.

HAIZEA,
GORPUTZA BILUZIK

V
HAIZEA,
MIN GOZOA.
Hire leguntasunak eragina,
iraganako momentu mingotsak
nere aurretik pasa dituk.

Nere barruan hik ikusitakoa;
nik daramadan argia,
eta argizko egun tristeak.

Nire itzal goibelpean
hain pozik igaro diren
egun itun mingarriak.

HAIZEA,
MIN GOZOA.

haizea

Itxura denez, ea hala gerta-
tzen den, ez gara euskaraz zer-
bait esan behar duten gazte ba-
karrak. Gure historiaren hasieran
kolaborazioak eskatu genitue-
nean, ez genuen beste munduko
itxaropenik. Egiako «Tertulia»
taldeak bidali digun kolaborazio
hau lehenengoa da, baina ez ge-
nuke azkena izan dadin nahi.
Gaurko hau lehenengo zatia da,
hurrengo batetan bigarrena ar-
gitaratuko dugu.

balearenak (1)

Euskal Herriko historian itsasoak badu garrantzi-rik. Zenbait herrigizonen ogibide izateak historian zehar sortu duen literatur emankizunaren berri ematen saiatuko gatzaizkizue.

1854gn urtean Donostiako arrantzaleek bale bat arrapatu zuten eta nola ez, garaiko bertsolariak gertakizun hau gaitzat harturik ezin utzi bertso batzu jarri gabe.

Antonio Zabalak idatzi eta Auspoa-k argitaratutako ARRANTZALEEN BIZITZA liburutik hartu ditugu.

1
Mila zortzireun da
cincuenta y cuatruan,
gure donostiarrak
baletara juan.
Orrelango konturik
zeñek du goguan?
Etzitzaigun aztuko
denbora galduan.

2
Donostia'ko jende
prestu ta noblia,
Gipuzkoa guzian
parerik gabia;
zuek, getariarrok,
gauz onen zaliak,
besigua zala uste al
zenduten balia?

3
Luis **Gaiztoa**'k emanik
lenengo arponada,
balia arrapatzeko
txit gizon ona da;
estimatzekoa zan
alako jornada,
beratzi milla errial
bazuen jornala.

4
Jose de **Karamelo**'k
bigarren kolpian,
ederki portatu da
bere suertian;
baliari odola
bizkarra betian,
etzitzaion gelditu
ito zan artian.

5
Ondora joan zitzaigun
balia il zanian,
etxera etorri giñan
agiri etzanian;
getariarrak artu
azaldu zanian,
ez genioten kendu
lenengo esanian.

6
Besteren gauzarekin
gizonen sasoia,
ortikan ere bada
bertso baten gaia;
petxutikan sartuko
ziola arpoia,
kulpa gehiago ez ta
au da arrazoia.

7

Orixe da modua
gizona galtzeko,
petxua zabaldua
Luisek sartzeko;
paraje sagraduan
kolera jartzeko,
ijeniyo txit ederra
zeruan sartzeko.

8

Zuek ekarriagatik
deseua ugari,
utzi ezaiozute
gure baliari;
ama igeşi juan da
umia da ori,
segi egiozute
nai dezunak ari.

9

Jose Manuel **Sereno**'k
indarrak baditu,
aren zartarakuak
Getaria'n aditu;
jente guzia orduan
emen zan arritu,
izugarrizko famak
ark ekarri ditu.

10

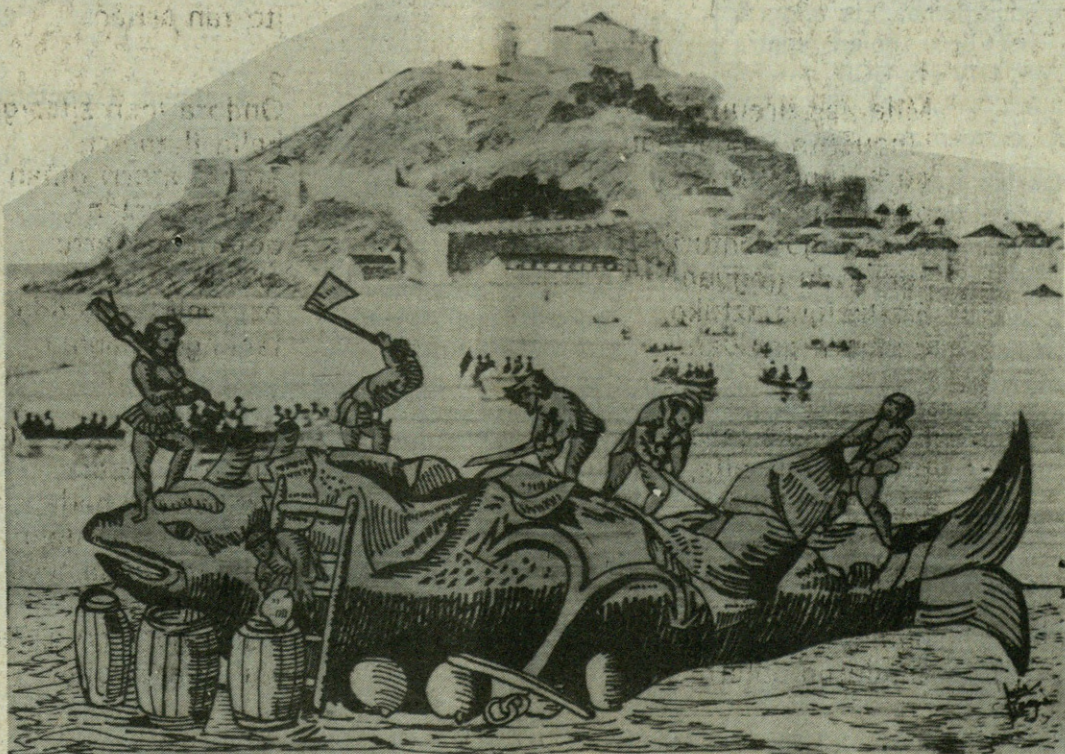
Tripulazio guzia
zan guztiz abilla,
jente balientia,
indarretan fiña;
patroi entenditua,
ongi itz egiña,
guziak egin zebe
euren alegiña.

11

Getariar oriek
etziran izutzen,
Antigua'ra juanda
balia ikusten;
pagatu gabetanik
etziuen uzten,
sartu baño lenago
bi txanpona zuzen.

Zavalak dioenez, lau iturritatik jasotako bertsoak omen ditugu: Ondarroako Joxe Mari Etxaburuk bidalitakoak zortzi hauk (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 eta 11 garrena); Ondarroako Euskaltzale Bazkunak Aitzol zenari emandakoak beste zortzi hauk (1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 eta 11 garrena); Azkueren Cancionero Vasco-tik ondoko hiru hauk (3, 4 eta 9 garrena); eta M. Ciriquilain-Gaiztarro-ren «Los vascos en la pesca de la ballena» liburutik hartuta 3, 4, 8 eta 9 garrena berriz.

Askotan gertatu ohi den bezalaxe, bertso hauek ere egile ezezagunenak dira. Hurrengo asteetan ere itsasoak sortarazi dituen bertsoen berri ematen jarraituko dugu.

UCD eta PNV tratuetan?

Aizpun nafarrak, duela gutti oraino, PNV eta UCDren arteko konponketak salatu zituen Espainiako kapitaleko egunkari baten bidez.

PNV haserre atera zen Aizpunen esanen kontra eta UCD isilik geratu zen.

Egun guttitara, HERRI BATA-SUNAK gauza bera salatu zuen eta PNV haserreago oraino atera zen HERRI BATASUNaren kontra.

Handik guttitara, apirileko auteskundeetatik Bizkaiko bigarren eskualdean zintzilik zegoen postazko botoen hauzia erabaki zuen epaikariak. Hain zuzen ere, Bizkaiko bigarren eskualdean postazko botoak milakak izan ziren. Gauza nabarmena. Eta alderdi mordo bat boto hoiien kontra atera zen. PNV eta UCD, oster, alde atera ziren eta epaikariarengana eraman zen hauzia.

Epaikariak PNV eta UCDri eman zien arrazoia, postaz etorritako botoek balio zutela erabakiz.

Apirileko auteskundeetan bi boto mota egon ziren Bizkaian, pertsona bakoitzak udaleko botoa eta Juntetako botoa ematen zituelako. Eta boto hauk kontatu egin ziren epaikariaren aginduz.

Erresultatuak hauk izan ziren:

PNVk hiru udaletan kontzejal bana irabazi zuen. Guztira hiru kontzejal gehiago atera zituen. UCDk Juntetan bi juntero gehiago atera zituen.

Zer da jazo dena? UCDk ez zuen presentatu Udalerako lista-

rik Bizkaiko bigarren eskualdeko herririk gehienetan eta UCDtarrek PNVri eman ziotela Udaleko botoa; baina Juntetako botoa UCDri eman ziotela.

Bizkaiko bigarren eskualdean, bada, UCDtarrek PNVrengan dute konfidantzarik gehier eta UCDrik ez dagoen herrietan PNVk agintzea nahi dute.

PNV eta UCDren artean tratu-rik ez badago ere (eta ez da egongo horixe esan bait du PNVk) UCDko jendea konbentziturik dago UCDrik ez dagoen tokietan PNV bultzatu behar dela. Eta, gainera, antz ematen du UCDk nahi duela jendea kontura dadila bera Probintzia Baskongadoetan PNVren alde dagoela.

JULEN KALZADA

hiztegia

Aker: Cabrón

Artio: Arte

Auhen: Lamento

Ausiki: Mordisqueo

Baliokide: Equivalente

Berma(tu): Afianzar(-ado)

Biluzi: Desnudo

Danbatako: Detonación

Egutera: Lugar soleado

Eten: Coartar(-ado)

Gasna: Gazta

Harekilan: Harekin

Haztamuka: Tanteado

Hegi: Orilla

Hildo: Surco

Hontz: Lechuza

Idi: Buey

Idor(tu): Resecar(-ado)

Igorle: Remitente

Ihar: Seco

Ikuskizun: Espectáculo

Iratxo: Duende

Iratzarle: Despertador

Itokin: Gotera

Itsasgizon: Marino

Izu(tu): Asustar(-ado)

Jesarri: Ezarri

Jin: Etorri

Lerden: Esbelto

Nihaur: Nerau, yo mismo

Nihoiz: Inoiz

Sar zite: Sar zaitez

Uma(tu): Madurar(-ado)

Untsa: Ongi

Zautan: Zidan

Zirea: Al zara

Zizta: Pincho

Zola: Suela

Zorte: Suerte

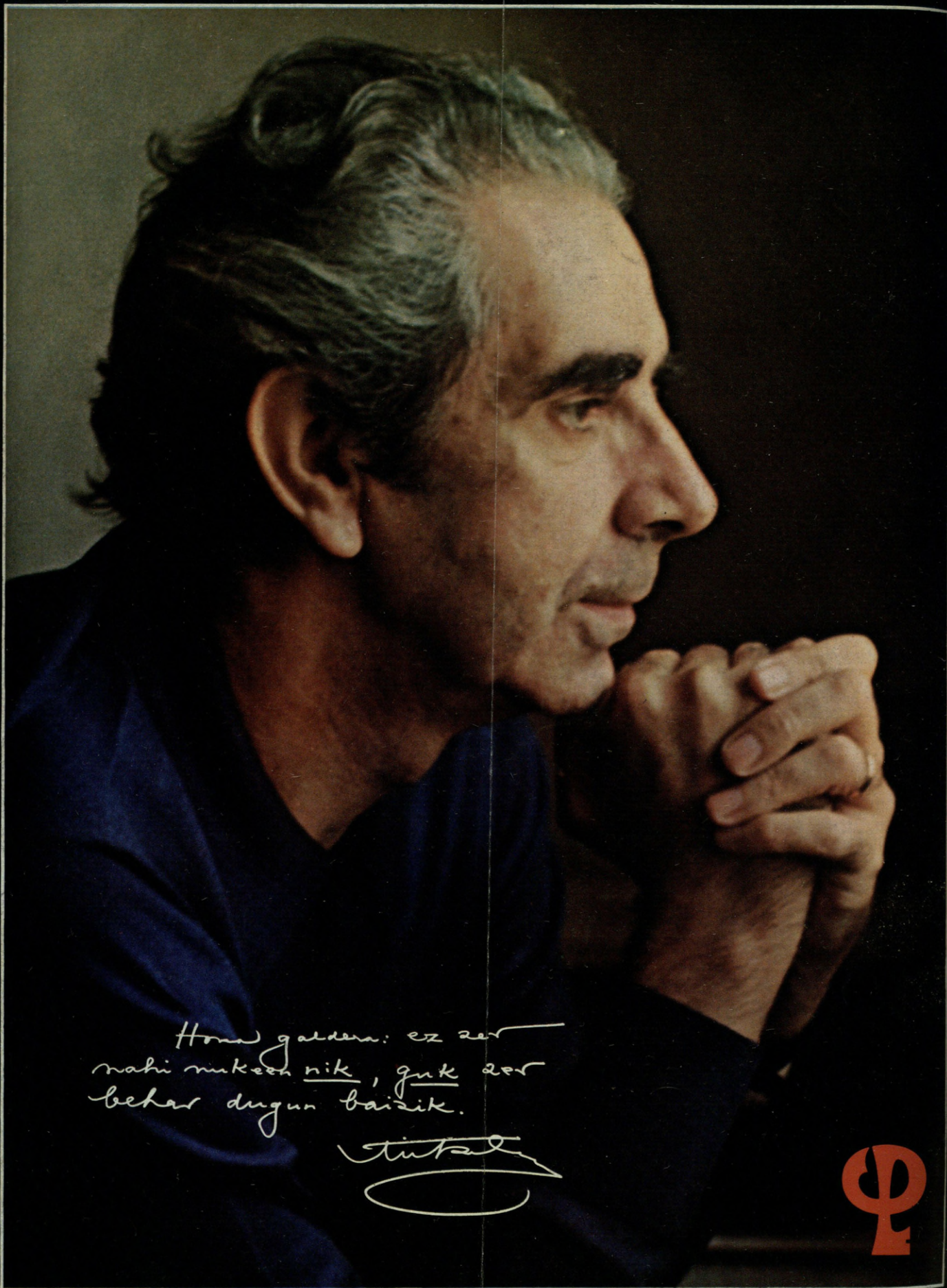
kotxea zaintzen dizu

Karrozeriaren brilu eta garbiketarako produktuak
 Zepilu ditzira emailak
 Tapizeria eta apal garbigailuak
 Parabris garbigailuak eta zapi hats garbitzailea
 Emergentsietan eskuak lehorrik garbitzeko spraya
 Gel sagar usain emaila
 Suhilgailuak
 Motorretarako spray grasagarbitzailea
 Motor olioarentzako "Molykote A" gehigarria
 Frenuetarako likidoak
 Radiadorearentzako destrabagailu eta itokin estalgarriak

Herriarekin - Herriarentzat. CAJA LABORAL

Hona galden: ez zer
nahi nukeen rik, guk zer
behar dugun baizik.

Koldo Mitxelena

